

RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA

N.
20

Relíquies i arquitectura 3: DEAMBULATORIS O GIROLES

Dossier: LES SANTES RELÍQUIES DE LA SEU DE VALÈNCIA

CASES NATALÍCIES, BRESSOLS DE SANTEDAT

LA CASA DE LA BEATA FRANCINAINA, GRAN RELIQUIARI A MALLORCA

Relíquies al territori: CATALUNYA AL NORD DELS PIRINEUS (i 2)

INVOCAR LA SALUT MITJANÇANT LES RELÍQUIES DE SANT MIGUEL FEBRES

MIG SEGLE DE LA VISITA DEL BRAÇ DE SANT PAU A CATALUNYA

Reliquiaris: L'ARQUETA DE SANT VALENTÍ A NAVARCLES

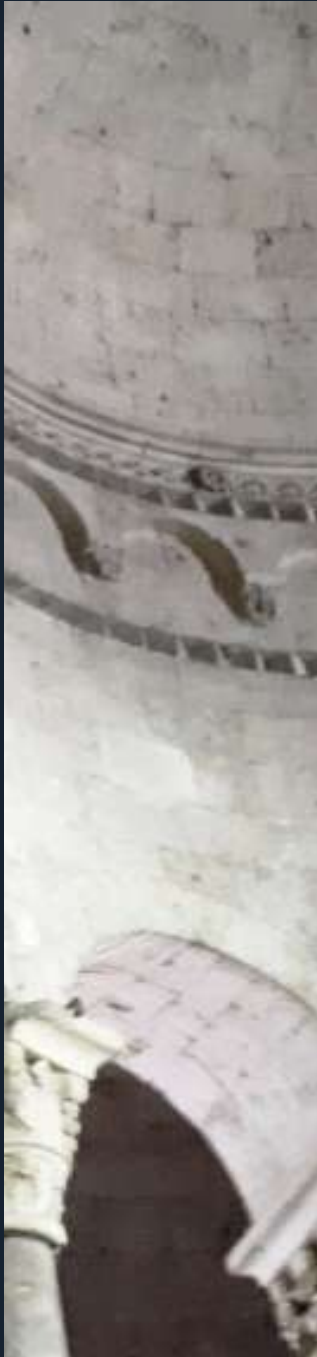
RELÍQUIES DELS SANTS MÀRTIRS DE SERRATEIX

AMB LES SECCIONS HABITUALS I MOLT MÉS...

2
SUMARI

Reliquiae Sanctorum In Catalonia

n. 20 (Gener 2024)

Editorial
p. 3

En portada:
Relíquies i arquitectura 3: DEAMBULATORIS O GIROLES
p. 4

Dossier:
LES SANTES RELÍQUIES DE LA SEU DE VALÈNCIA
p. 11

CASES NATALÍCIES, BRESSOLS DE SANTEDAT
p. 15

LA CASA DE LA BEATA FRANCINAINA A MALLORCA
p. 22

Relíquies al territori:
CATALUNYA AL NORD DELS PIRINEUS (i 2)
p. 32

MIG SEGLE DE LA VISITA DEL BRAÇ DE SANT PAU A CATALUNYA
p. 41

INVOCAR LA SALUT MITJANÇANT LES RELÍQUIES DE SANT
MIGUEL FEBRES
p. 47

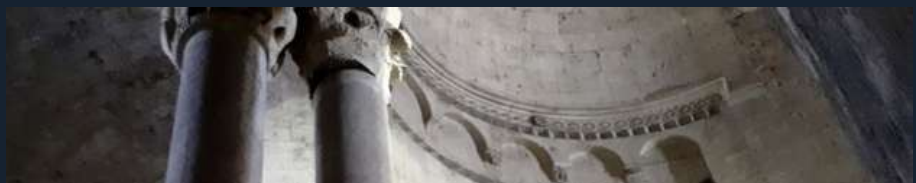
Reliquiaris:
URNA DE SANT VALENTÍ A NAVARCLES
p. 51

RELÍQUIES DELS SANTS MÀRTIRS DE SERRATEIX
p. 53

Relíquies són notícia
p. 61

El mirall
p. 67

**Girola o
deambulatori del
monestir de Sant
Pere de Besalú**

UN PUNT I A PART

a recerca en l'àmbit de la devoció a les relíquies de sants és, en moltes ocasions, una labor pacient que necessita un temps i d'una perseverança que no permet la pressa ni la precipitació. La informació contrastada i, especialment, la seva adequada interpretació, necessita una mirada analítica per destriar, especialment, allò que forma part de la llegenda de la veritable essència i la realitat històrica.

El pas del temps i les successives generacions de fidels han amarat de pietosa ficció uns fets amb uns orígens i un recorregut històric que han arribat al present amb un embolcall de relats més propis d'una faula que de l'autèntica evidència.

Aquesta revista digital, que es mou entre la divulgació i la investigació, no vol renunciar a cap d'aquests dues característiques de la seva idiosincràsia.

L'equilibri entre els dos aspectes de l'objecte d'estudi, les relíquies i la seva veneració, i del doble enfocament, de recerca i de projecció, és un propòsit laboriós.

Per aquesta raó, després de vint números i gairebé tres anys i mig, es proposa un canvi de format. Els números següents combinaran el caràcter monogràfic amb altres modalitats. El canvi ha de permetre desenvolupar millor les novetats iniciades en les darreres edicions tot potenciant la seva aportació.

Aquest punt i a part permetrà continuar amb el compromís assumit el setembre de 2020.

El primer exemple ja es podrà veure i llegir en un assaig dedicat íntegrament a santa Madrona. La ciutat de Barcelona la considera copatrona i les seves relíquies tenien un gran protagonisme en temps passats.

Si ens voleu seguir acompanyant, sempre amb les mateixes condicions com fins ara, viurem alguna sorpresa al voltant del món de la veneració de les relíquies de sants en territori de parla catalana.

Joan Arimany i Juventeny

Relíquies i 3 arquitectura

+ deambulatoris o girolles +

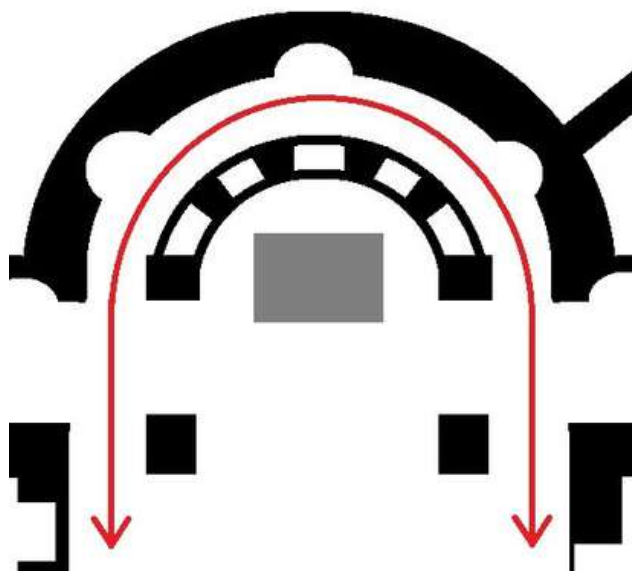

Redacció.- El deambulatori o girola és, juntament amb la cripta, la solució arquitectònica dels temples eclesiàstics pròpia de la veneració de relíquies. En termes tècnics, segons el Diccionario visual de términos arquitectónicos, s'hi referix de la manera següent: “Espai d'una església que volta el cor, el presbiteri o la capella major que prolonga i uneix les naus laterals entre si”. La mateixa obra proporciona una definició més detallada: “Aquest espai pot estar compost per una o diverses naus que en el seu contorn extern donen pas a absidioles que s'obren de forma radial, cadascuna de les quals acull una capella. En els seus inicis, aquest corredor circular no tenia capelles [...]. El deambulatori es construeix amb aquestes capelles radials a partir del segle X a les esglésies de pelegrinatge, quan multitud de fidels hi concorrien per venerar relíquies. Aquest passadís proporcionava la circulació i la reverència de tots ells [...]”.(1) Ara bé, el *Diccionari català-valencià-balear* d'Antoni Maria Alcover i Francesc de B. Moll, atribueix aquest significat al terme girola.(2) Malgrat les diferències de detalls, els mots *deambulatori* i *girola* s'apliquen com a sinònims l'un de l'altre.

Els mots deambulatori i girola s'apliquen com a sinònims

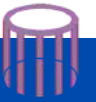
Les criptes, de clara influència de l'església romana, van rebre el nou model (substitutiu o complementari) d'influència europea; a les terres peninsulars, l'església franca va servir de transmissora. A l'època gòtica, els nous temples van desenvolupar amplex deambulatoris d'acord amb la proporció dels edificis.

La combinació de les dues formes proporcionava una cripta amb deambulatori, al qual s'accedia per unes escales. Un exemple es troba al monestir

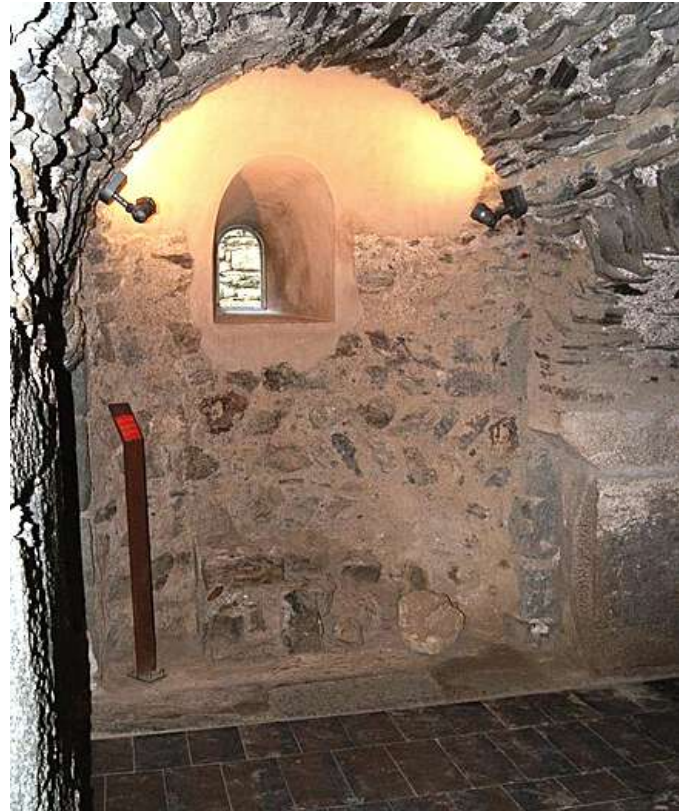
Circulació de pelegrins pel deambulatori de Sant Pere de Besalú

de Sant Pere de Rodes. Sònia Masmartí així ho indica: “l'absis central presenta dos deambulatoris superposats i una cripta subterrània, estructures totes elles directament lligades amb el fenomen del pelegrinatge medieval”.(3) L'autora, especifica el diferent ús de les dues giroles: “El deambulatori superior que trobem a l'església de Sant Pere de Rodes era un espai reservat exclusivament als monjos de la comunitat. Aquest deambulatori connectava dues capelles, una de les quals avui ha desaparegut”.(4) I en definir la cripta fa servir les paraules següents: “Es troba situada sota l'absis central i la seva planta anular, amb un accés per cada banda del presbiteri, recorda l'estructura d'un deambulatori”.(5) Posteriorment desenvolupa la descripció: “[...] la cripta es va construir amb forma de deambulatori, de manera que permetia voltar el mur semicircular a l'interior del qual es conservava el tresor més preuat del monestir. Actualment aquest mur és totalment cec, però podem pensar que, igual que en construccions semblants d'altres santuaris de pelegrinatge, el mur tenia espitlleres i petites obertures per on els pelegrins podien treure

EN PORTADA

Accés i absidiola de la cripta-deambulatori de Sant Pere de Rodes

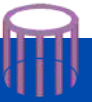
el cap o introduir unes tires de roba per tal que quedessin impregnades pel poder diví que es desprenia de les relíquies”.⁽⁶⁾

Sant Pere de Besalú acull un notable deambulatori. Joan López el descriu: “[...] la seva estructura, ampla i formada per dos cossos sobreposats, per la raó que el presbiteri del

temple està voltat de columnes, formant un ampli i original deambulatori o girola, que fa que Sant Pere sigui un dels temples romànics més originals de Catalunya”. I afegeix: “Allò que més crida l'atenció del temple és el deambulatori que hi ha al fons del presbiteri”. És magnífic exemple per estudiar aquest element arquitectònic

Vista de la nau central de Sant Pere de Besalú amb el deambulatori al fons

Columnes que formen part del deambulatori de Sant Pere de Besalú

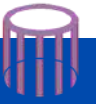

Quatre parelles de columnes sostenen cinc arcs semicirculars. Els capitells contenen escultures de gran bellesa, la temàtica bíblica de les quals gira entorn del reis Mags, matança del Innocents, fugida d'Egipte ...".(7) Les relíquies venerades al

temple del monestir, amb major ressò, eren les de sant Prim i sant Felicià acompanyades de les dels sants Concordi, Evidi, Patró i Marí.

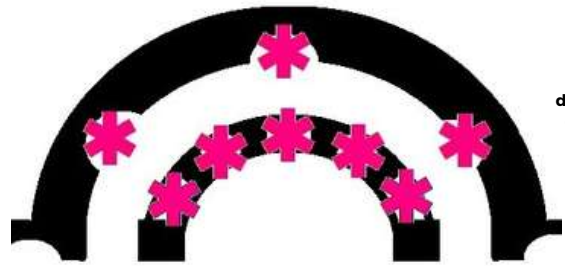
Jaime Villanueva a la seva extensa obra *Viage a las Iglesias de España*, en la seva visita a la diòcesi

EN PORTADA

de Girona va descriure la posició de les relíquies dels sants esmentats en el deambulatori: *“La iglesia, como dije, es la construida en el siglo XI con tres naves, y las colaterales. Rodean el presbiterio; el cual se divide de ellos por columnas pareadas muy graciosas. De los cinco intercolumnios que resultan, el del centro está ocupado con la estatua del titular San Pedro, debajo de la cual hay un nicho donde estan tres arcas cubiertas de terciopelo carmesí, las cuales sirvieron en lo antiguo para depósito de los cuerpos santos que dije, y hoy solo contienen algo de sus cenizas y huesos mas pequeños. Las reliquias mas insignes de los mismos, estan colocadas en los intercolumnios laterales en bustos de plata custodiados en armarios dorados, es á saber; á la parte de la epistola varios trozos del cráneo de San Felicísimo, y un hueso de la espalda de San Evidio, ambos MM.: ítem un trozo de la asta ó bandera militar de San Patrono M. En la del evangelio estan la cabeza entera de San Primo, que cierto admira por su antigüedad, y el hueso del muslo izquierdo de San Concordio M., cubierto de carne y piel, y varios huesos de San Marino M.”.*(8)

A final del segle XIX, al volum dedicat a Catalunya de España, sus monumentos y artes – su

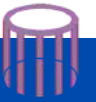

Diferents
espais on es
podien
col·locar les
reliíquies al
deambulatori
de Sant Pere
de Besalú

naturaleza e historia, va proporcionar la seva interpretació del deambulatori de Sant Pere de Besalú: *“Penetrando en el interior, preséntase con toda precisión y majestuosa claridad la idea madre que presidió á la obra y se aprecia en un momento su plan: una nave central dominando sobre dos laterales con las cuales se comunica por grandes arcos en plena cintra, separados por robustos pilares cuadrados. La atención, no distraída, se dirige directamente al santuario, que es donde vienen á resolverse las líneas generales de la construcción en un conjunto realmente bello. Las dos naves laterales van á juntarse detrás de la terminación de la nave central, formando semicírculo ó ábside mayor. Á su vez la nave central termina también en otro semicírculo menor, constituido por una serie de columnas pareadas con sus bases y capiteles de varia exornación, que descansan sobre un basamento común y sostienen una serie de arcos de medio punto sobre los que carga la bóveda en cuarto de esfera. Este doble ábside, donde juega la luz al pasar de las estrechas ventanas á la nave central por entre las columnas, tiene un aspecto de noble magnificencia que se aviene perfectamente con el recuerdo que la historia nos ha dejado de aquellos siglos de vigoroso despertamiento. Esta disposición de los ábsides del templo de San Pedro, muy rara en nuestra patria entre los monumentos de su estilo, e acusa perfectamente en el exterior, donde aparece el*

Dos lleons que trepitgen una serp i un mico a la façana de Sant Pere de Besalú

EN PORTADA

menor sobresaliendo al mayor, formando un hermoso juego de techumbres".(9)

L'església de Sant Joan de les Abadesses és un altre exemple de deambulatori, anterior al de Besalú, en una construcció romànica amb unes singularitats en l'obra actual. Joaquim Albareda i Joan Ferrer ho destaquen: "L'edifici segueix una tipologia de planta ben peculiar al nostre país i que, en gran manera, s'ha conservat fins als nostres dies: una desenvolupada capçalera, amb cinc absis radials i deambulatori, amb una profusa decoració de columnes i capitells, i un creuer de grans dimensions que enllaça amb una nau simple i majestuosa".(10) A primer cop d'ull, l'aparença de la planta de l'església fa pensar en una obra que, inicialment, tindria la nau més ampla o tres naus

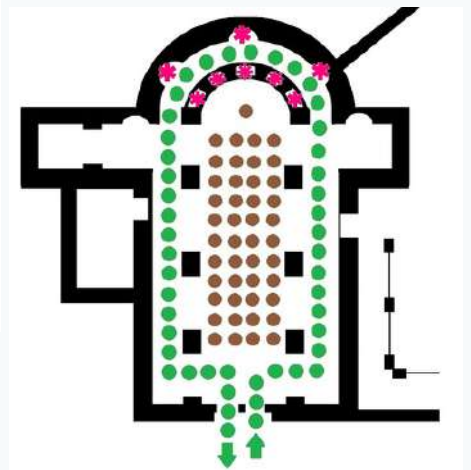
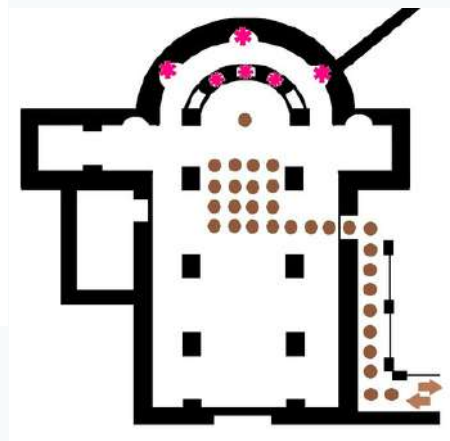
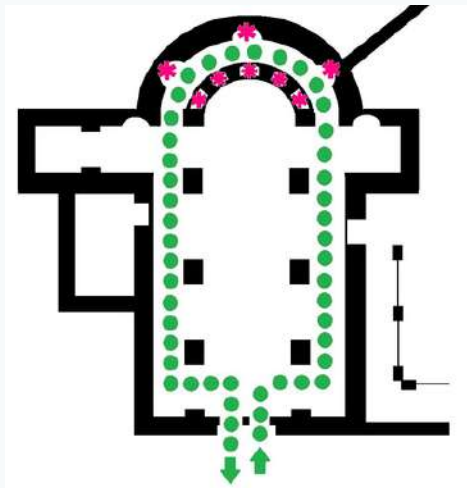

Sant Joan de les Abadesses

separades per columnes.(11) L'agitació dels primers temps del monestir i el canvi de comunitat i, especialment, els efectes del terratrèmol de 2 de febrer de 1428 devien estroncar el plantejament original.

La circulació de pelegrins quan veneraven relíquies

L'acolliment i trànsit de fidels, especialment atrets per la fama de les relíquies sagrades que preservava l'església, fins i tot es podia fer mentre se celebraven els oficis religiosos. Aquests darrers es podien desenvolupar a l'espai central de la nau mentre els pelegrins feien els rituals de veneració al seu voltant.

Circulació de pelegrins (verd) a l'interior de Sant Pere de Besalú i dels monjos (marró) amb la possibilitat de compartir espais amb els actes religiosos

EN PORTADA

Deambulatori de la catedral de Vic

La mateixa solució aplicada als temples romànics es va reproduir en les reformes de les grans catedrals gòtiques com Barcelona, Girona i Tortosa que disposaven de les capelles radials per acollir les iniciatives artístiques i pietoses de confraries associades a diferents oficis de l'edat mitjana, on també se situaven les relíquies dels sants patrons dels col·lectius promotors. Cadascuna, però, amb les seves particularitats arquitectòniques amb relació a la girola.

La basílica barcelonina té nou capelles radials al deambulatori: "Entre l'espai dels contraforts projectats a l'interior hi ha les capelles cobertes per ogives de sis trams. En el deambulatori, en canvi, aquestes es transformen en quatre. La gran diferència d'alçades entre les capelles i el deambulatori va permetre obrir finestrals allargats de doble mainell i amb calats de fi perfil que omplien de llum l'absis".(11) De la descripció de les capelles d'aquesta girola en destaca la dels Sants Innocents, on es guardava una relíquia d'un dels infants morts per ordre d'Herodes que el rei Joan II va sol·licitar al duc de Venècia; aquest li va cedir sempre que fos preservada a la seu.(13)

De la gironina, Xavier Barral en descrivia la capçalera: "[...] és composta per un absis poligonal de nou costats definits per deu pilars, un deambulatori amb voltes en forma de trapezi que segueixen els radis de la clau de volta del presbiteri i nou capelles radials entre els contraforts".(14) Entre aquestes capelles es troba la que va fundar el bisbe Arnau Montrodon, el 1338, dedicada als sants màrtirs locals Just, Paulí, Germà i Sici. D'altra banda, també la capçalera de la seu tortosina, segons Barral, és una àrea molt interessant del temple: "Està formada per un absis semicircular, envoltat per una doble girola, formada la primera per la prolongació de les dues naus col·laterals i la segona per les capelles radials".(15)

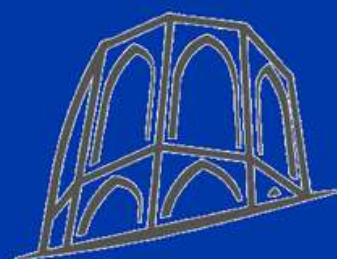
En els darrers segles, els deambulatoris o girols han seguit presents en la planificació de nous (o la reforma de vells) edificis religiosos sense la seva funció original. Només cobreixen la necessitat de circulació entre banda i banda de la nau principal i, molt esporàdicament, contenen elements artístics destacables.

Notes:

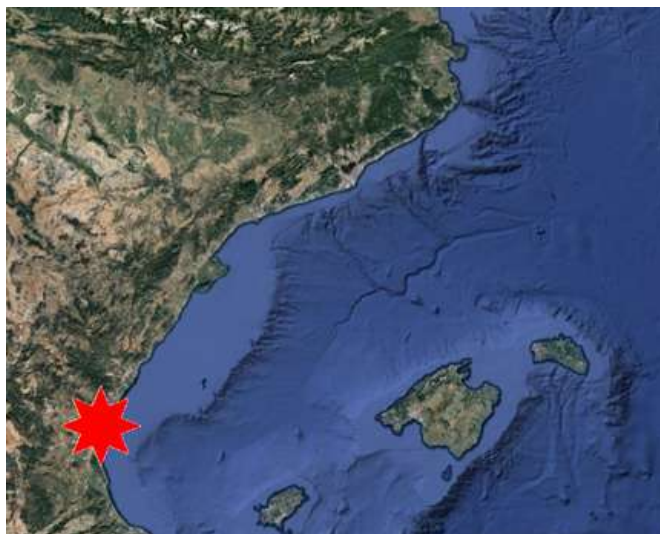
- 1 Plaza, Lorenzo de la (coord). *Diccionario visual de términos arquitectónicos*. Madrid: Cátedra, 2008, p. 197
- 2 Alcover, Antoni M.; Moll, Francesc de B. *Diccionari català-valencià-balear*. Palma de Mallorca: Moll, 1993, v. 6, 302
- 3 Masmartí, Sònia. *Sant Pere de Rodes, lloc de pelegrinatge*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2009, p. 32
- 4 Masmartí, Sònia. *Sant Pere de...* [op. cit.], p. 33
- 5 Masmartí, Sònia. *Sant Pere de...* [op. cit.], p. 34
- 6 Masmartí, Sònia. *Sant Pere de...* [op. cit.], p. 84
- 7 López, Joan. *Besalú*. Girona: Diputació de Girona: Caixa de Girona, 1988, p. 81
- 8 Villanueva, Jaime. *Viage a las Iglesias de España*. Madrid: Imprenta de la Real Academia de la Historia, 1851, p. 100-101
- 9 [Aulestia, Antonio]. *España, sus monumentos y artes - su naturaleza e historia: Cataluña*. Barcelona: Establecimiento Tipográfico - Editorial de Danir Cortezo y C^a., 1984, v. 2, p. 197-198
- 10 Alabareda, Joaquim; Ferrer, Joan. *Sant Joan de les Abadesses*. Girona: Diputació de Girona, 1995, p. 12
- 11 Español, Francesca. "Sant Joan de les Abadesses durant els segles del romànic" dins *El monestir de Sant Joan de les Abadesses*. Sant Joan de les Abadesses: Junta del Sant Joan de les Abadesses; Consorci Ripollès Desenvolupament, 2012, p. 52
- 12 Barral, Xavier. *Les catedrals de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 1994, p. 34
- 13 Barral, Xavier. *Les catedrals de...* [op. cit.], p. 51
- 14 Barral, Xavier. *Les catedrals de...* [op. cit.], p. 74
- 15 Barral, Xavier. *Les catedrals de...* [op. cit.], p. 188

DOSSIER

LES ANTIGUES RELÍQUIES DE LA SEU DE VALÈNCIA

RELÍQUIES A VALÈNCIA

Redacció.- La catedral de la ciutat de València, d'acord amb el deler de les seus episcopals per disposar de notables relíquies, disposava d'importants exemples. Així com els monestirs consideraven que les restes sacres eren un reclam per als pelegrins, aquesta tipologia de temples comptàvem que els donaria una elevada autoritat sobre el conjunt d'edificis eclesiàstics de la seva demarcació.

Actualment, les relíquies estan dipositades a l'anomenada "capella de les relíquies", sala amb forma de cercle amb tres grans armaris on es poden admirar en tota la seva magnificència. L'exterior de les portes contenen escenes relacionades amb l'obtenció de les peces.

Un fullet imprès l'any 1820, amb el títol *Explicació de les sanctes relíquies que ha en la Sta. Església metropolitana de València*, les quals se mostren en lo segon dia de Pasqua de Resurrecció cascun any (1) detallava quines eren les restes sacres venerades i alguns fets que s'hi relacionaven:

Canyella de sant Jordi

Ossos de sant Dionís, Màrtir

Una de les sagetes clavades al cos de sant Sebastià en el seu martiri amb un tros d'os

tramesa pel papa Calixt III, de nom secular Alfons de Borja (1378-1458).

Un tros de canyella de sant Damià, enviat pel mateix papa, i un tros d'os de sant Cosme.

Tros de braç de sant Gregori, papa.

Ossos dels màrtirs sant Abdó i sant Senén, invocats contra les tempestes i perills de l'ànima i el cos.

Una imatge de sant Llorenç contenia relíquies seves, com un tros d'os i cendra del seu cos cremat a la graella, un os de sant Vicenç, i un os, una dent de sant Esteve i un fragment de pedra amb la qual va morir apedregat. El papa Calixt els havia enviat a València des de Roma.

Canyella de sant Valeri, bisbe de Saragossa (s. IV) i dos ossos de dits la mà esquerra de sant Lluç. Aquests darrers, els va obsequiar la reina Margarida, segona esposa del rei Martí l'Humà.

Pell i os d'un dit de sant Bartomeu, concedits per l'esmentat papa Calixt III.

Un fragment d'os del clatell de sant Pere Apòstol

Un tros del peu de sant Macià apòstol.

La mandíbula de sant Esteve

Una porció de la mirra que els Reis de l'Orient van lliurar a Jesús quan el van adorar al pessebre. Aquesta, també, de part del papa Calixt.

Imatge de la Mare de Déu amb relíquies de la camisa i del drap de Jesús, del vel i de la llet de la Verge Maria. El vel de la Mare de Déu era un aportació de la reina Margarida.

En un reliquiari de la Veracreu s'hi mostraven una de les setanta-dues espines de la corona de Crist en la Passió. Aquestes les va concedir la reina Leonor de Castella (c. 1191-1244), esposa del rei Jaume I. El fragment de la Vera Creu l'havia aconseguit la reina Violant d'Aragó, reina de Nàpols (1384-1442), amb butlla del papa Climent VII, i l'havia cedit a la catedral de València.

El rei de França conegut com a sant Lluís (1214-1270) va donar una tercera espina al rei Jaume I

RELÍQUIES A VALÈNCIA

que la va lliurar a la ciutat de València poc després de la conquesta als sarraïns.

Un altre fragment de la Vera Creu, proporcionada per l'emperadriu Constança de Grècia.

També es venerava l'hàbit de sant Vicent Ferrer (1350-1419), fill i patró de les terres valencianes i eminent predicador.

Altres relíquies que havia facilitat el rei Joan II d'Aragó i Navarra (1398-1479). Entre aquestes hi havia un reliquiari en forma de creu patriarcal i amb un fragment de la Vera Creu, el cos d'un dels sants Innocents víctima dels soldats d'Herodes, el sant Calze d'àgata cornalina oriental que s'havia utilitzat al darrer Sopar, d'altres elements de la Passió com l'esponja amb la qual el soldat va donar vinagre a Crist mentre era a la creu, un tros de corona amb sis espines, una peça del vestit i la camisa de Jesús, el braç dret de l'evangelista sant Lluc amb el qual va escriure l'evangeli i va pintar el retrat fidel de la Mare de Déu que també s'hi conservava, l'estendard de sant Jordi que va participar en la conquesta de València de la mà del rei en Jaume. Uns corporals que s'havien salvat miraculosament de l'incendi de l'església saragossà d'Aniñon, una pinta amb cabells de la Mare de Déu i altres.

Més endavant, segons consta en el document, es va afegir noves relíquies: uns ossos dels beats valencians Gaspar de Bon i Nicolau Factor, un tros de canyella del beat Andreu Ibernou; un fragment d'os de sant Pasqual Bailón i un altre del beat barceloní Josep Oriol.

El sant Calze

La joia més preuada és, sens dubte, el calze que suposadament va formar part de les peces amb el qual es va celebrar la santa Cena abans de la Passió de Crist. En clara competència amb altres calzes que pretenen comptar amb aquesta mateixa

El sant Calze de València amb el recipient superior (associats al sant Sopar) i el peu i base inferiors (atribuïts a èpoques posteriors).

condició, sembla que el de la seu valenciana es troba en una bona posició, malgrat totes reserves que fan dubtar de l'existència de la mítica copa. Fins a l'any 1916 es trobava a l'armari central de la capella esmentada i des d'aleshores se li va donar un protagonisme destacat.

La peça que es pot contemplar està formada per dues parts ben diferenciades. Per una banda, aquell que és considerat el veritable calze, en forma de bol o vas hemisfèric sense anses, fet de la gemma anomenada àgata, i el seu suport. Aquest darrer presenta dues grans nanses i una base d'or, decorada amb perles, que encercla un peu d'alabastre.

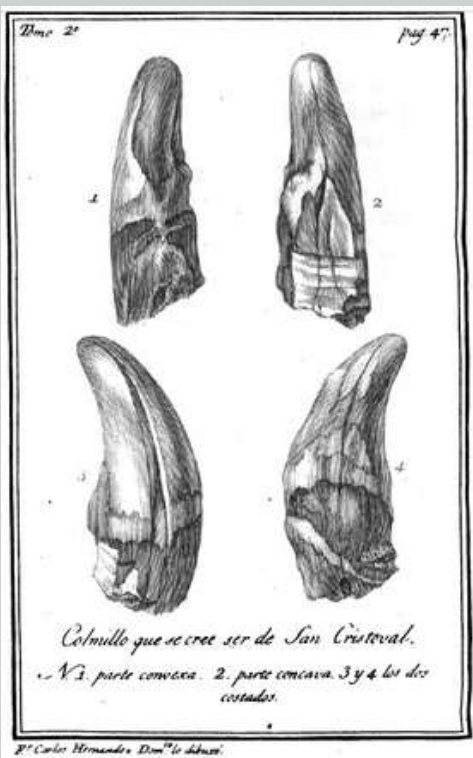
RELÍQUIES A VALÈNCIA

El relat del trasllat d'aquesta relíquia, des del seu origen a València, combina llegenda i història. Jaume Villanueva ho va resumir en poques paraules: "No és fàcil assenyalar la manera com va ser trasladada aquesta santa relíquia de Jerusalem a Roma, des d'on es creu haver-la enviat a Espanya el gloriós màrtir Llorenç. El que consta és que del monestir de San Juan de la Peña va ser portat aquest calze al palau dels reis d'Aragó a Saragossa; i d'allà en va dur a València el senyor Alfons V [el Magnànim] i el va donar a aquesta església el 1437".

(2)

Hipotètic itinerari del sant Calze

Relíquia exòtica

Relíquies més exòtiques, de costat amb les de màxima essència cristiana, havien format part del conjunt preservat a la catedral valenciana. El queixal de sant Cristòfol era una d'aquestes i que despertava gran admiració. La mida de la peça dental semblava pròpia d'un gegant com, de fet, era sant Cristòfol. El relat llegendari recordava que la seva gran corpulència li permetria travessar el riu sense ofegar-se; com a penitència, es dedicava a la labor de dur gent sobre les espatlles per dur-los d'una banda a l'altra. En les seves recerques, Villanueva va tenir la intenció de veure aquesta peça, però no la va trobar. Segons va saber, l'arquebisbe Francisco Fabian havia ordenat treure-la de l'exposició a finals del segle XVIII. L'autor del *Viaje literario...* va anotar la següent conclusió: "No m'estranyaria que correspongués a l'ullal, que com a relíquia del mateix sant màrtir conserva aquest meu convent de Predicadors, el dibuix del qual enviament fet exactament pel natural, de mà de P. Hernández, amb les

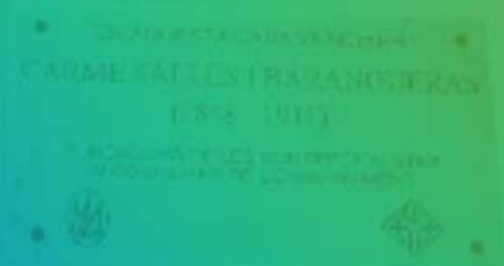
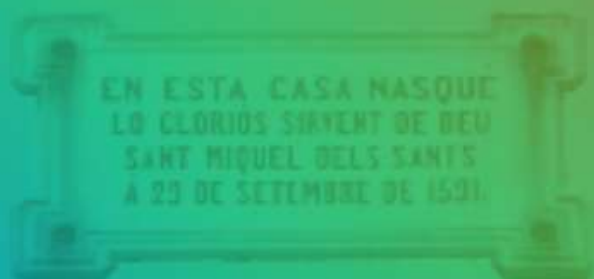
quatre vistes necessàries per formar judici de la seva convexitat, de la profunditat dels seus arrels, i de l'estat en què li van deixar els que per devoció han llimat i fins i tot esqueixat d'ell alguns racons. És blanc, una mica ennegrit a l'arrel, i com torrat en el llis de la part convexa".(3) Una observació analítica posterior identificar aquesta suposada relíquia amb un queixal d'hipopòtam i no del sant esmentat.

Notes:

1 Explicació de les sanctes relíquies que ha en la Sta. Església metropolitana de València, les quals se mostren en lo segon dia de Pasqua de Resurrecció cascun any. [València]: En la emprenta de Jusep Tomás Nebot..., 1820, 21 p.

2 Villanueva, Jaume. *Viaje literario a las iglesias de España: iglesia de Valencia*. Madrid: Imprenta Real, 1804, v. 2, p. 46

3 Villanueva, Jaume. *Viaje literario a...* [op. cit.], p. 46-47 (la il·lustració del suposat ullal es troba entre les dues pàgines)

CASES NATALÍCIES, BRESSOLS DE SANTEDAT

CASES NATALÍCIES

Redacció.- Diverses cases natalícies on els futurs sants (i beats destacables) van néixer i viure els primers anys han esdevingut llocs de culte i devoció amb un caràcter ben especial. En aquells casos en què els edificis han perdurat en el temps, aquests formen part important dels testimonis que en conserven la memòria.

La devoció ha procurat conservar, en la mesura del possible, l'estructura i la infraestructura que els mateixos futurs sants van presenciar; en alguns casos, fins i tot els mobles utilitzats es mantenen amb la mateixa disposició. Aquest fet evidencia la visió futura en l'èxit dels processos de canonització i la consideració que els seus residents havien viscut i mort "en olor de santedat". En d'altres exemples, menys afortunats, la recuperació d'aquests edificis els ha convertit en espais especials de culte o en museus que apleguen objectes utilitzats en vida pels benaurats i reliquiariis que acullen les seves restes.

Les cases natalícies conservades o aquells espais assenyalats es troben distribuïts arreu dels territoris de parla catalana. Si bé es refereixen a personalitats històriques, d'existència sobradament constatada, també hi ha la interpretació física de vides amaraes per la imaginació popular.

Capella situada al lloc on es considera que hi havia la casa natalícia de sant Ramon Nonat

De l'època medieval s'identifiquen els llocs de naixement de sant Bernat Calvó, al mas Calvó de Reus (Baix Camp); de santa Maria de Cervelló, a la Casa Cervelló-Giudice també coneguda com a Casa Vilana al barri de la Ribera de Barcelona, i el castell de Penyafort, al municipi de Santa Margarida i els Monjos (Alt Penedès), lloc de reconegut com el bressol de sant Ramon de Penyafort. Sant Ramon Nonat té, al nucli del Portell, una petita capella que assenyala el punt on suposadament es trobava la llar de naixença del notable frare mercedari.

Dels segles XVI, XVII i XVIII, les cases natalícies dels sants es conserven amb una major proximitat a l'estat del seu moment d'inici de la seva vida terrenal.

En una casa d'un cèntric carrer del nucli antic de Vic (actual carrer que li és dedicat), l'any 1591 va ser

CASES NATALÍCIES

Representació pictòrica de la penitència del jove Miquel Argemir i la pedra conservada a la seva casa natalícia de Vic

infantat Miquel Argemir, futur sant Miquel dels Sants. A partir de la seva beatificació i la celebració d'aquest reconeixement el 1779, es van recuperar diferents escenaris de la seva vida a la ciutat i entorn. L'edifici de naixement es va transformar en un espai de memòria del qual seria designat patró i símbol de la Festa Major. Miquel S. Salarich va fer-ne una breu descripció: "Poc després de les festes de 1779, varen ésser construïdes la capella pública i l'oratori en la casa i estança del carrer de Sant Hipòlit en què el nostre sant va veure per primera vegada la llum del dia. Allà es guarden encara, per un voler providencial, algunes relíquies compostes per un fragment ossi i la famosa pedra que feia servir de coixí en el temps de les seves penitències".(1)

Verdú va veure néixer Pere Claver, el 1580, que fou jesuïta missioner canonitzat el 1888. Una part de la seva casa natalícia es va enderrocada per construir-hi una capella dedicada al sant. Les ampliacions es van succeir en els anys del segle XX fins que el 1973 es va reformar la capella, on s'utilitza una gran roda de molí com altar. Actualment compleix la funció de refugi dels pelegrins que transiten pel camí ignasià. Miquel Baptista Gran Peris, conegut com a beat Bonaventura Gran, rep la màxima veneració a Riudoms, on el 1620 va iniciar la seva existència al món dels humans. En un carrer de la vila, on hi ha una destacable capelleta de carrer, es troba l'habitatge restaurat el 1920. El cos del beat descansa a l'església parroquial des de 1972.

Interior de la capella dedicada a sant Pere Claver

Façana de la casa natalícia del beat Bonaventura Gran a Riudoms

CASES NATALÍCIES

Una detallada placa de marbre indica la capella actual situada al solar on hi havia la casa natalícia de sant Josep Oriol. Fotos: Víctor Rodríguez

El barri de la Ribera de Barcelona, al carrer de la Mare de Déu del Pilar, hi ha el record del lloc on, el 1650, va néixer sant Josep Oriol. Una capella ocupa el lloc de l'edifici que, el 1856, es va derruir per ordre municipal. A partir d'aleshores, discrets elements de l'exterior evoquen aquest notable episodi històric. Portes endins ja és totalment evident allò que va passar en aquest indret. Un oratori de la dècada de 1930 anuncia la ferma devoció dels propietaris de l'immoble, on solien presenciar missa.(2)

Dos missioners a terres de l'Orient llunyà reconeixien perfectament les estances de la seva infantesa. És el cas dels dominics Francesc Gil de Frederic (Tortosa, 1702) i Pere Almató (Sant Feliu Sasserra, 1830), que van tancar els ulls terrenals lluny d'on els havien obert per primera vegada.

Més esforç haurien de fer la beata Maria Ràfols (Vilafranca del Penedès, Molí d'en Rovira, 5 de novembre de 1781) i santa Paula Montal (Arenys de Mar, 1799) per reviure el seu lloc d'origen.

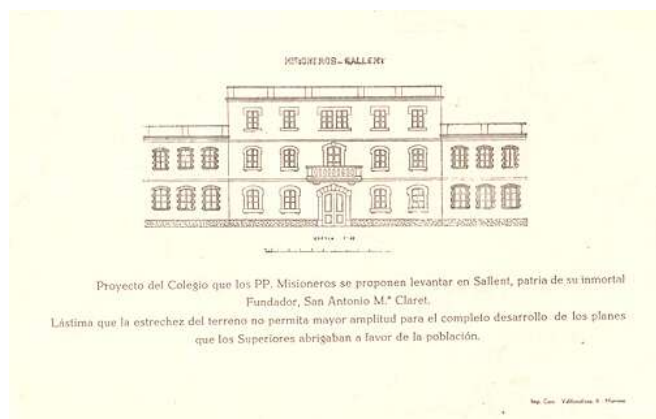

La població de Sant Feliu Sasserra dedica la dansa del Treure Ball a sant Pere Almató davant mateix de la seva casa natalícia

CASES NATALÍCIES

El segle XIX va veure néixer els darrers sants i les darrerres santes de Catalunya que han rebut el reconeixement per l'Església catòlica. La proximitat històrica amb l'actualitat ha afavorit, juntament a uns processos de canonització menys durables, la preservació dels indrets d'origen i vivències de religioses notables.

L'any 1807, a Sallent va aflorar la gran i influent personalitat d'Antoni Maria Claret. Al costat de l'antiga presó, l'habitatge natal del futur sant va rebre una important transformació a la dècada de 1960, que el va convertir en seu de la congregació claretiana amb una interessant capella bellament decorada. Fa una quinzena d'anys va rebre una adaptació per convertir-lo en espai on s'il·lustra la decisiva empremta del sant en la història catalana del segle XIX.

Portada i contraportada d'un fullet dedicat al projecte de reforma de la casa natalícia de sant Antoni Maria Claret a Sallent

El poble d'Aitona ofereix l'orgull d'haver estat la pàtria de diverses personalitats religioses de gran nivell. La casa natal del beat Francesc Palau i Quer, nascut el 1811, va ser adquirida per la congregació de les Carmelites Missioneres Teresianes que ell mateix va fundar. Des d'aleshores, el 1975, és centre dedicat al seu homenatge. Teresa Jornet i Ibars, neboda del beat i canonitzada l'any 1974, va veure inaugurada la remodelació del lloc de naixença a principis de 2017, que va servir de cloenda del 125è aniversari de la fundació de la Casa Asil d'Aitona de les Germanetes dels Ancians Desemparats.

De sud a nord i de nord a sud, el territori del Principat presenta l'empremta dels seus fills considerats sants. A Vinebre (1840), Enric d'Ossó va fer les primeres passes en el mateix edifici que conserven les monges teresianes en memòria del seu fundador.

A recer dels Pirineus, Gombrèn persevera en mostrar el bressol de Francesc Coll (1812) que mantenen les Dominiques de l'Anunciata. Vito T. Gómez, postulant general de l'orde de Predicadors, i principal promotor de la canonització del Pare Coll, feia aquesta detallada descripció: "L'edifici constava de planta i dos pisos; la façana donava a un hortet, avui a una placeta tancada. A la planta baixa, arran de terra, s'obrien dues grans portes, amb una rampa que hi accedia des del carrer. Tot fa pensar que aquest espai es feia servir com a estable, celler i potser dipòsit de la petita indústria domèstica. El primer pis, el principal, quedava a l'altura del carrer i hi donava la porta de la casa pròpiament dita. A la façana hi havia dues finestres i un balcó amb una balustrada de fusta de roure; la finestra de l'esquerra corresponia a una habitació, convertida avui en capella juntament amb la cuina, on s'ha conservat l'enllosat primitiu. El paviment de les altres estances és un empostissat de roure. Al segon

CASES NATALÍCIES

Casa natalícia de sant Francesc Coll a Gombrèn

pis hi havia tres finestres que donaven a la façana, dues a la dreta i una a l'esquerra. Aquesta façana actualment s'ha remodelat una mica, sobretot a la part corresponent al segon pis. Avui s'obre a un pati jardí presidit per l'estàtua del pare Coll, obra de l'escultor Ramón Lapayese (Madrid, 1928 – Miami, 1994). Adossada a la banda esquerra s'hi ha edificat de nova planta una acollidora casa d'espiritualitat, que ocupa una part de l'antiga propietat i d'una altra adquirida amb aquest objectiu. Era una casa gran, de pedra, sòlida i amb bona ventilació. A més de les sis finestres que donaven a la façana de migdia, n'hi havia tres més a la de ponent, una d'elles corresponia a la cuina. La cuina, a les contrades rurals i sobretot en terres fredes i humides, era l'espai que centrava la vida domèstica. És tradició que hi va néixer Francesc. Sovint comunicava amb l'habitació que ocupava el matrimoni, i així era en aquest cas. L'última inquilina

que va ocupar la casa abans que fos comprada per la Congregació de Dominiques de l'Anunciata, per remodelar-la i convertir la cuina i l'habitació esmentada en capella. A l'extrem esquerre i tocant a la paret hi havia la llar de foc, arran de terra, amb una campana per a recollir el fum. El terra era enllosat amb pedra rústica, com pot veure's encara. Rebia llum i ventilació d'una finestra relativament gran que mirava a ponent i recollia l'agradable remor del rierol durant tot l'any. Aquesta finestra avui ha estat transformada en porta d'una petita sagristia. A l'habitació hi havia un rebost, i a l'angle esquerre col·lateral a la llar de foc de la cuina, una taula raconera de forma triangular. L'esmentada inquilina, mare de família, apreciava molt aquella taula, no tant pel servei que feia, sinó perquè era tradició que hi havien col·locat el petit Francesc tot just nascut. Afegia que, quan es començaren les obres per a transformar l'espai en capella, va buscar la taula raconera en va: havia desaparegut amb la resta de les runes".(3)

A terres de ponent, a la població de Tremp (1833), Josep Manyanet, ideòleg del temple barceloní de la Sagrada Família, va iniciar la seva prolífica existència física. En aquest casal, avui és un espai que museografia la seva vida i obra.

Les intervencions urbanístiques han suposat una gran transformació dels casals, o dels senzills estatges, anteriorment existents a poblacions i ciutat. Per aquesta raó, unes simples plaques de marbre esculpit permet situar l'emplaçament relacionat amb santes i sants.

Reus és la ciutat que va presenciar els primers anys de Rosa Maria Molas (1815), al carrer Llovera, on va sorgir i créixer la seva vocació de servei. L'any 2015, amb motiu del bicentenari del seu naixement, l'arquebisbe de Tarragona, Jaume Pujol, va descobrir la placa que indica la casa de la santa.

CASES NATALÍCIES

La casa natalícia de santa Carme Sallés (autor desconegut) i l'aspecte actual a la plaça de Santa Clara de Vic

Molt semblant és el cas Carme Sallés, nascuda a Vic (1848) a la plaça de Santa Clara, a tocar de l'església d'aquesta titular. La darrera santa reconeguda per l'Església catòlica també ha rebut el reconeixement en forma d'inscripció en marbre al lloc on es trobaria la seva primer llar.

Els punts, dispersos per la geografia catalana, poden esdevenir un perfecte itinerari per descobrir indrets especialment significatius que, més enllà de l'aspecte religiós, transmeten la presència de destacades personalitat del país i de la seva important labor en benefici de la comunitat.

Notes:

1 Salarich, Miquel S. "La devoció vigatana al sant" dins *Sant Miquel dels Sants i la ciutat de Vic*. Vic: Arxiu Biblioteca i Museu Episcopal de Vic, 1992, p. 96 (adaptació de l'article del mateix autor "Mostres de la devoció vigatana a sant Miquel dels Sants" publicat a la revista Vich de 1960.

2 Rodríguez, Víctor "Sant Josep Oriol, quilòmetre zero" [en línia] *Catalunya Cristiana*, 20 de juliol de 2021 [Consulta: 4 de desembre de 2023] Disponible a: [Sant Josep Oriol, quilòmetre zero | Catalunya Religió \(catalunyareligio.cat\)](https://www.catalunyareligio.cat/sant-josep-oriol-quilometre-zero).

3 Gómez, Vito T. "El Pare Coll, dominic" dins Francesc Coll i Guitart, sant fundador de les dominiques de l'Anunciata. Madrid: EDIBESA, 2009, p. 29-31

LA CASA DE LA BEATA FRANCINAINA, UN GRAN RELIQUIARI EN EL COR DE MALLORCA

Avui el director de la nostra revista ens complau fent-nos la presentació d'algunes llars que veieren néixer un sant. Agraint-li la iniciativa, el volem obsequiar amb les notes d'un altre d'aquests bressols de santedat que, en aquest cas, trobem al cor de l'illa de Mallorca. A Sencelles, un poble joliu, petit i ancorat al centre geogràfic de la major de les Balears, hi veié la llum primera la beata Francinaina de la Mare de Déu dels Dolors, fundadora de les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paul, de la mateixa vila. Era el dia primer de juny de 1781.

Una casa de pagès anomenada can Xiroia, situada al fons d'un carreró "que no passa" (sense sortida), enmig de l'històric i mal traçat nucli urbà, fou la llar que acollí els castos amors de l'amo, en Joan Cirer, àlies Xiroia, i madona Joana Maria Carbonell, de can Sagordí. Ells, que havien contret matrimoni deu anys abans, gaudien de la benedicció de Déu amb tres

Primer retrat de la beata Francinaina

fills mascles que ja havien arribat i ignoraven que aquella nounada seria un dels estels més refulgents que han brillat a l'Església de Mallorca. El mateix dia del natalici fou batejada a la parròquia de Sant Pere.

Francinaina Cirer fou una persona d'ànima pura i tranquil·la, de cor senzill i compassiu, semblava feta a punt, ens diria un dels seus biògrafs, per les coses de Jesús. Ell és feu amo del seu cor i mestre del seu esperit; ella, que de ben petita descobrí que seguir-lo era garantia de plena felicitat, en compensació, s'hi entregà totalment. No va plànyer sacrificis, preferia la humilitat i la modèstia, ans que la supèrbia... Ben prest descobrí que la pobresa és la millor

Esbós realitzat per al retrat anterior

riquesa que la persona pot posseir i que el do del compartir era una garantia de benestar a la terra i al cel. Freqüentava els sagraments amb la certesa d'una unió, íntima i indissoluble, entre ella i l'Amat, que ja mai deixà d'estimar.

La seva atracció per Déu li feu plantejar la idea d'una consagració personal i absoluta en l'estat religiós, més concretament en la vida contemplativa o de clausura. Com a "monja tancada", com diem a Mallorca. Es plantejà la possibilitat de professar al monestir de la Puríssima Concepció de Caputxines, a Ciutat de Mallorca, o en el convent de les monges ermitanes de la Pietat. La fama d'una vida regular absolutament retirada del món i extremadament penitencial, havia traspassat els murs d'ambdós cenobis i s'escamparia per tota l'illa. Això faria un afecte d'atracció en el cor de la jove sencellera i més quan ella ja havia professat com a terciària franciscana secular i sabia que, unes i altres

monges, vivien emparades per la regla del seràfic pare Sant Francesc d'Assís. Però aquell projecte vocacional es veié truncat per diversos factors, alguns ben capaços d'ofegar-la si no hagués estat que toparen amb un esperit tan tenaç com el de Francinaina. El primer de tots, la mort prematura de tots els germans i de la mare, amb el conseqüent compromís de servei al pare que es quedaria sol amb ella. Llavors, també, el decés d'aquest, l'any 1821, i la inestabilitat política del país amb tanta repercussió nefasta a la vida religiosa. Però, per damunt de tot excellien els plans de Déu. El Senyor per a ella tenia reservada una ferma vocació a la vida apostòlica i els mitjans precisos per assolir-la. Amb la mort del pare, Francinaina gaudeix de plena llibertat i inicia una fecunda etapa de trenta anys. Temps suficient per perseverar en l'ideal evangèlic de viure i desviure's per fer més agradables els dies a la gent del seu voltant. Aleshores Sencelles

Façana del Convent de la Caritat

Porteria del Convent

comptava amb una població generalment situada en el llindar de la pobresa, allunyada totalment del que avui anomenaríem serveis socials i amb un baixíssim índex d'alfabetització. Les terres productives i un minse benestar econòmic es

repartia entre pocs senyors de la noblesa mallorquina i alguns pagesos que s'havien pogut enriquir. La immensa majoria de veïns eren jornalers que es llogaven per treballar temporalment en les extensions agropecuàries dels primers.

Escala d'accés al pis superior

CASES NATALÍCIES: LA CASA DE LA BEATA FRANCINAINA

Diversos angles de l'antic refectori de les Germanes de la Caritat. A la darrera fotografia s'hi veu la mateixa creu que usava la Beata Francinaina per fer el Via Crucis, enmig de dos claus de la Veracreu

Davant aquella amalgama de realitats, despuntava la figura de la beata, que sempre demostrà una inclinació misericordiosa envers els infants més desprotegits i les persones desvalgudes. Així a can Xiroia s'hi aplegaren per viure amb Francinaina altres donzelles del poble que volien exercitar-se en una barreja de vida espiritual i de servei a la vulnerabilitat tan generalitzada. Allí hi organitzaren una primera escola adreçada a les nenes del poble amb l'objectiu de formar-les humanament i cristianament. I allí s'hi desenvolupà la primerenca atenció sanitària i social de la qual es pogué beneficiar la vila de Sencelles.

Encara no podem parlar de la fundació d'un convent. El mot que millor s'avé amb aquella realitat és la d'un beateri. Un beateri, com tants d'altres que aleshores havien proliferat als pobles de Mallorca "amb la lloable finalitat d'aplegar a donzelles i dones piadoses... que es sentien cridades a portar una vida de major recés i perfecció cristiana". A can Xiroia molt bé s'hi combinava l'activa laboriositat de Marta, amb la quietud contemplativa de Maria. És veritat que les que hi habitaven dedicaven moltes hores del dia a l'oració, però també és veritat que de cada cop anava més en escreix l'exercici de les obres de misericòrdia i d'apostolat. Francinaina, sempre

CASES NATALÍCIES: LA CASA DE LA BEATA FRANCINAINA

atenta a Déu, aniria descobrint que aquella era la seva vertadera vocació: de cada cop més acostada a la presència de Déu, acollir i servir els germans.

Tots els testimonis directes que tenim de Francinaina coincideixen que sempre feu honor al sobrenom familiar. Era xiroia de nom i de fets. Xiroi, segons el diccionari de Pompeu Fabra, significa esser de temperament alegre, trempat... agradable, en definitiva. Era habitual que amb les seves companyes de vida i de projecte, organitzessin aplecs amb nois i noies del seu entorn. Aquests sempre es regien per explicacions i diàlegs espirituals, i llavors acabaven amb un ball de pagès. Malgrat que ella no hagués ballat mai, sempre els animava i molt sovint hagué de fer front a la clerecia, que no veia amb bons ulls això dels balls. Estava prou convençuda que era un mitjà per cridar l'atenció del jovent i així poder-los mantenir units, evitar-los possibilitats de poder caure en l'error, persuadir-los en el camí correcte i, en definitiva, acostar-los a Déu.

Qui del poble no la devia tenir com una dona extraordinàriament bona, virtuosa i santa? Com molts d'altres elegits, la seva fidelitat amb Déu fou premiada amb raptos espirituals que la

transportaven a una unió més íntima amb el mateix Creador. Havia experimentat també la temptació del maligne que constantment la volia dissuadir del seu intent de perfecció cristiana, amb ineficaços maltractaments psicològics i corporals que, als ulls d'avui, bastarien per desanimar-la. Fou adornada amb els dons de consell i de profecia. Casa seva habitualment era visitada per persones de totes les classes socials que venien a consultar-li preocupacions, negocis o afers de diversa naturalesa. Els prodigis s'anaven multiplicant a can Xiroia; Francinaina esdevé la mare de tot el poble i la seva fama de santedat s'escampa com la pólvora més enllà dels límits municipals.

Ens hem de situar entorn de l'any 1843. Francinaina havia arribat a l'edat provecta de seixanta-dos anys. Sens dubte es trobava a la plenitud de la seva vida humana i espiritual, i gaudia de la consideració i admiració dels seus coetanis. Aleshores, aniria meditant la millor manera de garantir continuïtat a la seva obra. Seria una llàstima que amb la seva mort tota la feina feta s'esvaís. Amb el temps i l'ajuda del seu director espiritual, el rector de la parròquia, mossèn Joan Molinas, compregué que caldria dedicar els esforços, les capacitats i els béns

La cuina conventual veu passar el temps sense inalterat el seu aspecte original

El pati de Can Xiroia fou reconvertit per la Beata en un petit claustre on trobar-hi silenci per el recés i la pregària contemplativa del Viacrucis

propis en la fundació d'una casa de caritat. Tanmateix; tota la seva vida ja s'assemblava prou a la d'una religiosa amb vots regulars. Declaren els testimonis que era de conducta exemplar, que exercia en grau eminent les virtuts pròpies d'una persona consagrada i amb elles edificava els seus contemporanis. El poble la reconeixia com la més obedient als seus directors espirituals i a les autoritats; la pobresa brillava en el vestir, a casa seva i en els costums; la seva virginitat era inqüestionable.

Del cel arribarien les garanties que la fundació seria una realitat. Ja de joveneta havia rebut la revelació que no seria monja de clausura a cap monestir, però que "seria religiosa a casa seva". Malgrat el desconcert que podria suposar aquella situació, ella guardaria aquelles paraules al cor, les meditaria i s'hi aniria preparant espiritualment. Talment les verges, prudents i pacients, que es proveïren de l'oli necessari per a l'espera de l'Espòs.

Tot fent un salt en el temps, influiria decisivament

en la fundació del convent, l'assistència de Francinaina a una missió popular, que dirigida per Monsenyor Francesc Ignasi Cabrera, s'organitzà a l'oratori d'un dels rabals de la parròquia de Sencelles, anomenat Ruberts. Fou en el mes de desembre de 1849 i, segons escriví mossèn Molinas en el *curriculum vitae* de la beata, el dia de l'Assumpció de Maria de l'any següent (15 d'agost) ja s'havien dissipat tots els dubtes i perplexitats, i ella comprenia "que el Senyor l'havia elegida per fundar una família religiosa titulada dels Dolors de la Benaventurada Verge Maria". Compta setanta anys i aleshores aquella edat ja era considerada en la senectut; llavors tots els esforços es dediquen a fer realitat aquella empresa. El dia 23 de desembre de 1850 dicta el seu testament: disposa que els propis béns s'inverteixin "per fundar una casa de monges de la Caritat segons la institució de S. Vicens de

Paul” i comencen les obres per convertir la modesta casa familiar de can Xiroia en un convent. També humil, però capaç. Es presenten alguns entrebancs de caràcter econòmic però se superen amb la providencial ajuda del mateix Déu, en qui té dipositada tota la confiança. Fins i tot, Francinaina en alguna ocasió visualitza com el “Diví Picapedrer” compareix per ajudar en les obres. El dia 27 de juliol de 1851 la notícia havia arribat ja a la premsa de la capital de Mallorca i s’anunciava als quatre vents. Un cop redactades les *Constitucions que se han de observar en la Congregació de les Germanes de la Caridad de la Vila de Sencelles*, entre els dies 12 d’octubre i 25 de novembre, a la Cúria Diocesana es gestiona l’aprovació del vicari general de Mallorca, en seu vacant. Algunes religioses de la Caritat de Manacor venen a Sencelles per instruir les candidates. La data de la fundació del nou convent i la professió de les primeres religioses que hi habitarien quedava fixada per al dia 7 de desembre de 1851, vigília de la solemnitat de la Puríssima Concepció.

Detall de l'estança de l'escala

Arribà a la fi aquell gran dia. Les campanes de la parròquia repicaren intensament, el temple parroquial lluïa ses millors gales, el poble traspuava expectació, alegria i jubileu. Les autoritats civils i religioses s’associaven a l’esdeveniment amb “summa satisfacció”. La festa resultà solemne i simpàtica, s’acosten a l’altar tres dones de Sencelles per consagrar la seva vida a Déu i als germans: sor Francinaina dels Dolors de Maria, sor Magdalena de Sant Vicenç de Paul i sor Concepció del Sagrat Cor de Jesús. El mateix dia inicien el noviciat altres dues postulants. “Acabada la missa, el clergat, ajuntament, principals de la vila i el poble sencer, acompanyaren a les filles de la Caritat a la seva casa amb alegria general”. Sor Francinaina queda anomenada primera superiora del nou convent. Igual que inclou en el seu nom de religió l’advocació dels Dolors de Maria, posa el convent sota la mateixa titularitat. Una pintura a l’oli, regal del comte de Santa Maria de Formiguera, que representa a Nostra Dona al peu de la creu i amb el cor traspassat per una espasa de dolor, vol que presideixi l’altar de l’estrenat oratori domèstic. Tota la vida fou fidel a aquesta devoció i la volgué transmetre a les pròpies germanes. Al pati de casa seva, ara convertit en un petit i recollit claustre, hi fa col·locar rajoles policromes amb les escenes del viacrucis. Cada vegada que fa aquest exercici, en arribar a la quarta estació i contemplar la trobada de Maria amb el seu fill carregat amb la creu i pujant al Calvari, la mare fundadora s’ha d’aturar perquè sent en el seu cor una profunda impressió i s’uneix als sofriments de la Senyora. “Quants anys d’espera! Ningú és capaç de comprendre el que passaria per l’interior d’aquella vella i senzilla pageseta en rebre l’hàbit de les esposes de Jesucrist, després de tants d’anys de sospirar-lo. Inundada de goig no es

cansaria de donar gràcies” a Déu. Sor Francinaina dels Dolors compta setant-un anys. A partir d’ara el ritme i els costums de la seva vida no canviarien gaire perquè ella “com a monja hi havia viscut sempre”. De cada cop surt menys del convent i deixa que les seves monges exerceixin a ple rendiment els tres eixos fonamentals de l’apostolat de la Caritat: educació humana i religiosa dels infants, atenció als pobres i malalts, i servei a la parròquia local. Es multipliquen els fets sobrenaturals entorn d’ella, la caritat no deixa de multiplicar-se en situacions extraordinàries, de cada cop més gent acut al convent cercant consell i consol. La fama de santedat ja és imparable i innegable. Això a voltes l’incomoda i afirma que voldria “ser com un cuc que via sota terra”. Malgrat aquella vida de retir que només trenca per acudir als actes de culte parroquial, no es despreocupa en absolut del seu entorn.

En un dels freqüents arrapaments, sembla que Déu la convidaria a anar amb ell a la Santa Glòria. Tingué pit per contestar: “No encara, fins que tingui el nieró llest”, referint-se que no volia deixar la seva obra fins a veure-la en la màxima expressió. En un altre èxtasi que tingué en presència de sor Magdalena, sentiren que digué: “Fa anys que vós m’entregàreu aquest poble; jo ara el vos entreg a vós”. I llavors, amb tota la força, afegí: “Poble de Sencelles, no temis... quan jo morta seré, per a tu pregaré”. I es posà després a cantar el Magníficat. Escriu el seu biògraf que aquí hom recorda tot d’una la pluja de roses de Santa Teresina de l’Infant Jesús, en un to més senzill i no tan poètic, però més enèrgic i valent. Amb això és ben justificat el gran orgull que sent el poble de Sencelles envers la seva filla més preclara de tota la història.

Arribà el dia de veure realitzat el somni que anhelà tota la vida, la seva obra estava ben consolidada i

Cambra on hi morí la
Beata Francinaina, dia 27
de febrer de 1855

Sepulcre de la beata Francinaina

com el vell Simeó podia cantar el *Nunc dimittis*... La seva mort, edificant en consonància amb la pròpia vida, s'escaigué el dia 27 de febrer de 1851. La nit anterior algunes persones acostades al convent notaren quelcom estrany en la superiora, com si les seves paraules semblessin d'acomiadament. El matí del dia en què finí, de camí a l'església parroquial per assistir a la missa diària, es girà a can Xiroia, el seu convent estimat, i el mirà unes quantes vegades en silenci. Després d'haver pres la comunió, fou afectada per un atac de gota que li feu perdre la paraula i els sentits. Corrents es portada a casa seva, se li administren els darrers sacraments i entorn de les deu del matí, retorna a la Casa del Pare i s'hi abraça per viure la plenitud eterna.

La notícia de la mort de Sor Francinaina fou rebuda en el poble com una gran desgràcia i el clam se sentí per tota l'illa. La gent es lamentava perquè estaven en la certesa que havien perdut la seva mare. Les exèquies esdevingueren una veritable

mostra de veneració. Una multitud immensa de tot Mallorca comparegué a Sencelles per honorar la que havien estimat i ja aclamaven per santa. El seu cadàver fou col·locat al terra de la capella del convent i allà "des de trenc d'alba fins a les deu de la nit, no s'ha interrompuda la concurrència de gent de tota casta que ha vingut a veure-la, honrant-se de tocar-la". Les monges hagueren de posar alguns homes de la seva confiança per tal de vetllar el cos, ja que molts intentaven tallar bocins del seu hàbit per guardar-se'n una relíquia. El capvespre del tercer dia, amb gran acompanyament, fou enterrada en una tomba excavada en el cementeri públic de Sencelles.

Allí hi va romandre entre dia 1 de març de 1851 i dia 23 d'abril de 1881, en què s'inicià un procés per retornar les despulles de sor Francinaina al convent. Reposen a la capella de la mateixa casa on va néixer, on va viure, on va fundar el convent i on va morir. Passats més de 150 anys del traspàs, la fama no

CASES NATALÍCIES: LA CASA DE LA BEATA FRANCINAINA

minva en absolut, el seu sepulcre és una font inesgotable de gràcies extraordinàries i benediccions. Ho ratifica contínuament el concurs ininterromput de pelegrinatges.

“Amb la mort de sor Francinaina, no morí el seu nom; sinó que fou revifat, i ha anat fent-se més i més i ha estat de cada dia més i més celebrat”. Sense fer-ne massa propaganda, per la pròpia força la fama s’ha obert camí entre tots els pobles de Mallorca i més enllà de Mallorca. Avui sor Francinaina és venerada a molts indrets de l'Estat espanyol i d'Europa, als continents d'Àfrica, Amèrica i Àsia. L'any 1899 s'iniciaren els tràmits de la seva causa de canonització. Des de llavors, les monges porten un registre de les visites i a tothom que s'hi acosta els mostren els objectes personals i els mobles que conserven de la mare fundadora. Can Xiroia, després de convertir-se en casa de religioses, amb els anys anà creixent considerablement i el

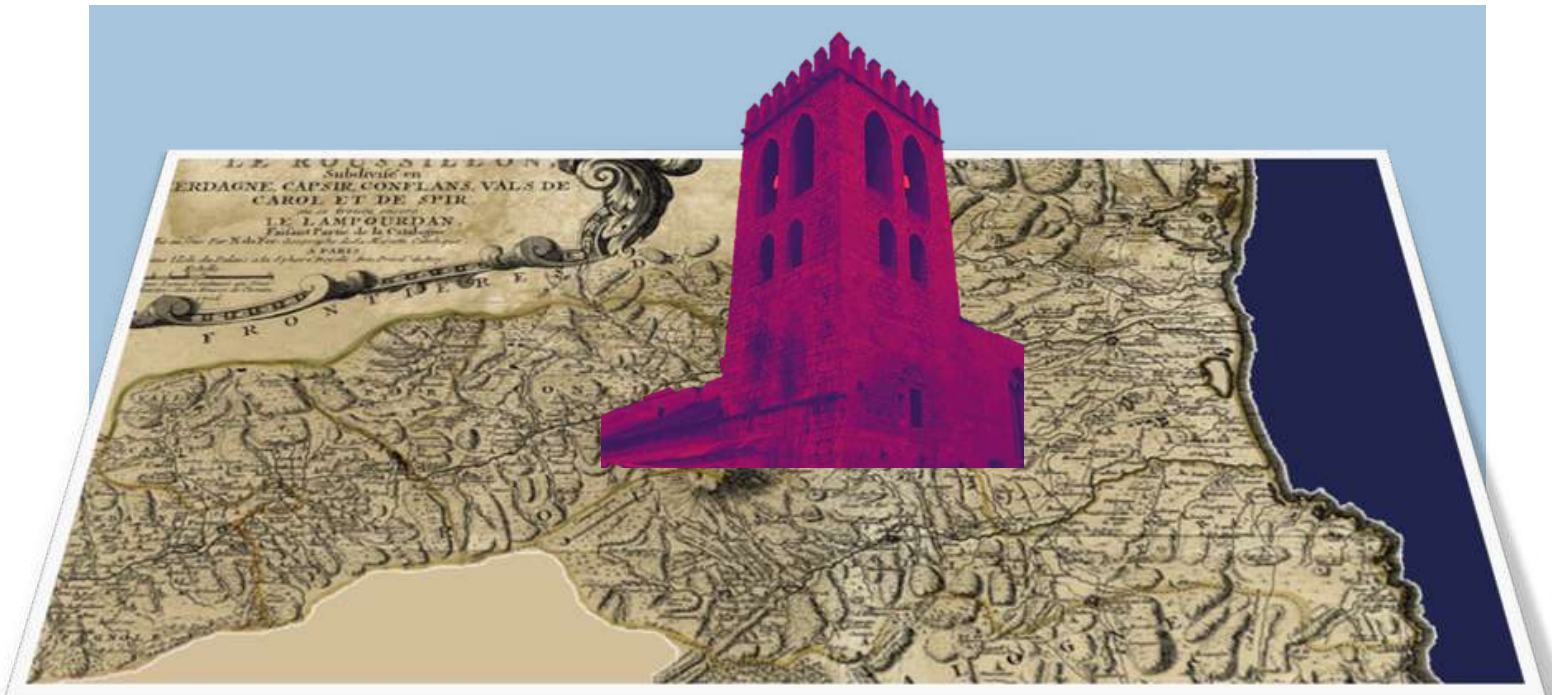
nucli primitiu del convent es pogué convertir en un museu i lloc d'acollida per a romeus. L'any 1930 el poble natal la declarà solemnement filla il·lustre i vint-i-cinc anys després erigia un monument en el seu honor que presideix la plaça principal de la vila. L'any 1985 es declararen heroiques les virtuts practicades tota la seva vida i se li concedí el títol de venerable. L'any 1989 el Papa Sant Joan Pau II la declarava beata de l'Església catòlica. Ara, a l'espera de l'aprovació d'un nou miracle que la condueixi a la canonització, ni el poble de Sencelles ni cap del seus devots minven el fervor. No trobareu a Sencelles cap casa que no llueixi orgullosa a la façana una imatge de la seva estimada beata, ni arribareu al seu convent sense adonar-vos que el sepulcre que conté les seves relíquies és un veritable epicentre de pelegrinatge.

Jordi Llabrés Sans

Sala d'Història i Devoció, on s'hi guarden escaparates amb centenars d'exvots d'argent retallat oferts a la beata Francinaina

RELÍQUIES AL TERRITORI

CATALUNYA

al nord dels

PIRINEUS

RELÍQUIES AL TERRITORI

Els centres monàstics

Els Pirineus, quan ja s'acosten a la costa mediterrània, i les riberes dels rius que s'endinsen terra enllà entre els seus cims, van acollir importants monestirs benedictins medievals que ostentaven, com era habitual a l'època, destacades relíquies.

Santa Maria d'Arles

Santa Maria d'Arles, al Vallespir, és una fundació primerenca, de finals del segle VIII tot aprofitant en uns antics banys romans. El conjunt arquitectònic, de gran interès, presenta una església de planta basilical amb tres naus consagrada el 1157 i resguardada per quatre torres i amb un claustre gòtic de finals del segle XIII, primer d'aquest estil al territori.

La tradició manté que Abdó i Senén eren prínceps perses de religió cristiana que vivien a l'actual Kurdistan. Entorn de l'any 250, es cuidaven d'enterrar els màrtirs que la persecució de l'emperador romà Deci deixava al pas de les seves conquestes per l'Orient de l'Imperi. Acusats i declarats culpables d'aquest crim, van ser conduïts a Roma on el senat els va oferir adorar als déus pagans. Ells s'hi van negar i el van conduir al circ on les feres el van respectar sense gosar fer-los mal. Finalment, van ser decapitats. Els seus cadàvers es van abandonar davant una estàtua dedicada a la divinitat solar; d'allà els va agafar un cristià pietós i els va enterrar a casa seva. Després que, miraculosament es van aparèixer, amb altres màrtirs, a l'emperador Constantí, van ser enterrats al cementiri de Poncià.

El relat dels dos sants recorda que, en temps de l'alta edat mitjana, les terres del Vallespir eren infestades pels simiots, bèsties salvatges que tenien atemorida la població i que ocasionaven grans mals. L'abat del monestir d'Arles (Vallespir),

Reliquiaris de sant Abdó i sant Senén. Foto Daniel Vilarrúbias

anomenat Arnús, va concloure que aquesta plaga només es podia vèncer amb l'ajuda divina. Amb el propòsit d'obtenir unes relíquies sagrades, l'abat va fer camí a Roma. En aquesta ciutat, davant les tombes dels apòstols Pere i Pau, va tenir la revelació que les relíquies dels sants Abdó i Senén serien les indicades per solucionar el seu problema. Concedit el favor pel papa, Arnús se les va enginyar per dur les restes sagrades a la seva terra tot col·locant-les en dues urnes que va situar dins de dues botes de vi que va acabar d'omplir amb aigua. Aquesta aigua, en el transcurs del seu viatge fins al monestir, era repartida a la gent d'Arles i obrava grans miracles.

Aquesta aigua s'associa a la que s'extreu, cada 30 de juliol, del sepulcre paleocristià conegut com la Santa Tomba que es troba situat al costat de la façana de l'església de Santa Maria d'Arles. En la mateixa data, se celebra una processó amb els bustos reliquiaris dels sants; la parròquia de

RELÍQUIES AL TERRITORI

Detall de la cripta del Pessebre de Sant
Miquel de Cuixà

Montboló ofereix, des de 1415, un llarg cordó de cera d'abella en forma de rodella com exvot als dos sants.

El 25 de juliol de 1474, sant Abdó i sant Senén van ser declarats copatrons de la ciutat de Barcelona, especialment dels hortolans de les hortes de Sant Antoni i de Sant Pau, entre altres poblacions. Eren considerats protectors de la pagesia del rossellonès. Popularment, se'ls coneix com a *sant Nin i sant Non* o *Sants de la Pedra* pel fet que eren considerats protectors contra les tempestes i les pedregades.

Podeu llegir més informació sobre la Santa Tomba i les seves suposades propietats a: "L'aigua miraculosa de la Santa Tomba d'Arles", *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*, n. 7, juliol-agost 2021, p. 38-40.

Sant Miquel de Cuixà

Oliba, gran defensor del protagonisme de les relíquies en els temples cristians, va traslladar aquesta inquietud en el llarg del seu abadiat (1008-1046) al cenobi conflentí de Sant Miquel de Cuixà. Quan va ocupar aquesta dignitat ja eren molt presents tres cossos sants.

L'empremta constructora d'Oliba al monestir de Cuixà va permetre, en primer lloc, situar els cossos dels sants venerats de temps anteriors. La Carta-sermó del monjo Garsies, adreçada al prelat i escrita entre 1043 i 1046, feia referència explícita i detallada d'aquesta aportació al cenobi, especialment a la cripta del Pessebre i de l'església, a sobre mateix, de la Trinitat. Garsies va escriure: "[...] A fora, sobre els cossos venerables

RELÍQUIES AL TERRITORI

dels màrtirs Valentí i Flamidià i del confessor Nazari, al lloc on ara se'ls venera amb dignitat, en una obra meravellosa i coberta amb volta, va construir l'església de la benaurada Verge Maria i dels arcàngels de Déu, en la cripta que es diu del Pessebre [...].

Aquests tres sants dels quals, segons el text, Oliba va situar “amb dignitat” els seus sepulcres per a la seva veneració, eren al monestir de temps anteriors.

L'origen de la presència del cos del màrtir sant Flamidià al monestir és una dada totalment desconeguda. Antoni V. Domènec només esmentava que s'hi havia traslladat sense cap altra informació. Ramon Ordeig destaca una frase que va anotar Domènec quan especificava el motiu que havia orientat la conducció de les relíquies. El nom Flamidià devia suggerir a l'escriptor Dominic que tindria com a missió encendre i inflamar el cor dels benedictins. En aquest punt, Ordeig troba sorprenent que la diada celebrada al cenobi amb motiu del màrtir, el 5 de gener, coincidís amb la data de l'incendi de l'edifici en època de l'abat Oliba.

Sant Nazari, segons Ordeig, podria estar relacionat amb el monestir de Sant Martí d'Assan on ocuparia el càrrec d'abat a la segona meitat del segle VI; el trasllat de relíquies d'aquest abat a Cuixà es podrien equiparar a diferents accions semblants protagonitzades per monjos del territori de Sobrarb.

Sepulcre original de sant Pere Orsèol al claustre del monestir

Les restes del cos de sant Valentí, segons indica la Vita beati Petri Urseoli, les hauria obtingut l'abat Garí a Roma. Recull la dada l'esmentat Ordeig, però assenyala un problema de dates: en el document s'esmenta que el papa Sergi les havia atorgat a l'abat; cronològicament, aquesta relació no seria possible. En canvi, Ordeig a punta la vinculació entre el sant Valentí venerat a Sant Benet de Bages i el que va rebre devoció a Sant Miquel de Cuixà. En aquest cas, el noble Sal·la, fundador del monestir bagenc d'origen al Conflent, a mitjan segle X va anar a Roma per sotmetre el nou cenobi a la Santa Seu. A la ciutat, com la tradició insisteix, hi va aconseguir les restes de sant Valentí. Es podria tractar d'un prevere romà o del bisbe de Terni que comparteixen nom i festivitat.

La cripta del Pessebre, d'acord amb el seu nom, acollia relíquies relacionades amb el naixement de Jesús que l'abat Garí hauria obtingut en un dels seus viatges a Roma. Aquest superior benedictí va ocupar el càrrec a Cuixà entre els anys 965 i 988.

El monestir de Sant Miquel va ser escenari d'una cerimònia especial. L'abat Oliba (1008-1046) va promoure l'*Elevatio* o *translatio corporis* del cos de sant Pere Orsèol. Les despulles del que havia estat dux de Venècia i eremita al mateix cenobi es trobaven enterrades al claustre, prop de la porta lateral de l'església. A mitjan dècada de 1030, les restes del nou sant es van traslladar a l'interior de l'església, al costat de l'altar major, venerar-les amb la corresponent devoció.

(Més informació a: “La canonització episcopal de sant Pere Orsèol”, *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*, n. 15, gener-febrer de 2023, p 46.- 48)

RELÍQUIES AL TERRITORI

Interior de l'església principal de Sant Miquel de Cuixà

El centre monàstic benedictí, com era propi en aquestes comunitats, va procurar posseir un gran nombre de relíquies de diversa tipologia i procedència. Una carta que el monjo Garsies va enviar a l'abat Oliba a finals de la dècada de 1030, donava gran detall de les restes sacres que s'hi conservaven. Segons estudis recents, com esmenta Marc Sureda, algunes restes del llistat respondrien a la consagració de l'altar major, l'any 975, i són esmentades gairebé un centenar amb una gran majoria de sants i santes d'origen llunyà

Sant Martí del Canigó

L'abadia fundada prop de l'any 1000 havia de comptar amb alguna relíquia destacada. El mitjà més pràctic, i gens menystingut, era l'apropiació de les restes sacres en allò que, en temps posteriors, s'ha anomenat furta sacra. L'any 1014, uns monjos van viatjar fins a la terra natalícia de Galderic, considerat un treballador del camp amb fama de santedat, i es van apropiat de les seves restes. El cenobi va esdevenir, per aquest motiu, un santuari i punt de recepció de pelegrinatge gràcies a la possessió de les relíquies.

Si voleu més informació, vegeu: "Relíquies de sant Galderic a Barcelona", *Reliquiae Sanctorum in Catalonia*, n. 14, octubre-desembre de 2022, p. 36-38

Les viles

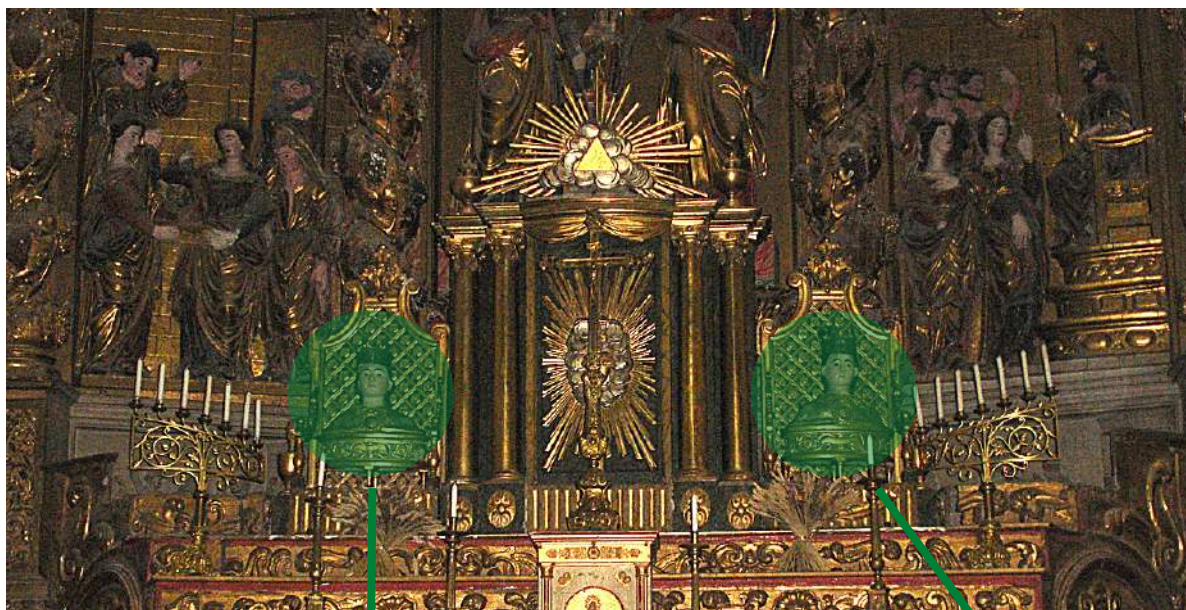
Prats de Molló

Les santes sevillanes Justa i Rufina són les titulars de l'església parroquial de Prats de Molló. La presència de les seves relíquies en plena serralada pirinenca, a Prats de Molló, pressuposen un llarg viatge des de la seva Sevilla natalícia com va passar amb altres sants d'origen andalus transportats en època de l'ocupació sarraïna en aquelles terres del sud de la península o "salvades" en temps posteriors.

La pàtria sevillana de Justa i Rufina, posteriorment màrtirs, sembla indubtable. Louis Réau esmenta que eren filles d'un terrissaire i que van morir en mans dels pagans després de negar-se a adorar els seus déus a finals del segle III. A Catalunya, però, la tradició les va fer barcelonines o camprodonines tot i mantenir que regentaven una botiga de terrissa. Joan Amades explica que van fugir per culpa d'un veí taverner seu que barrejava aigua al vi; les dues santes el van descobrir en fer passar la beguda per un sedàs i quedar algunes gotes del suc del raïm en el colador i, en canvi, un gibrell ple d'aigua. La llegenda acaba dient que es van refugiar a Prats de Molló, lluny del malèvol conciutadà.

A l'altar de l'església parroquial es poden veure els dos bustos-reliquiaris que contenen algunes de les seves restes. Segons Joan Badia i Homs, la construcció primitiva d'aquest edifici religiós es devia consagrar al voltant dels anys 984 i 988, però es va ratificar aquest acte sagrat el 23 d'abril de 1245; ho testifica un document que cita, textualment: "*consecravit ecclesiam eiusdem loci, quae est aedificata in honore sanctarum Iustae et Ruffinae*".

RELÍQUIES AL TERRITORI

Reliquiaris de santa Justa i santa Rufina a l'església de Prats de Molló

Vilafranca de Conflent

L'església parroquial de Sant Jaume de Vilafranca de Conflent tenia l'orgull de posseir el cap de sant Sulpici, bisbe i confessor. La seva identitat no és gens clara perquè que va assolir la dignitat de bisbe de Bourges, ciutat del Centre-Vall del Loira,

Vilafranca de, així com un successor seu del mateix nom. El primer va viure a la segona meitat del segle VI i el segon a la primera meitat del segle VII.(4) Segons Jean Croisset es tractaria d'aquest darrer, conegut amb el sobrenom del Piadós, que celebra la festivitat el 17 de gener.

RELÍQUIES AL TERRITORI

També hi havia certa controvèrsia en el fet que Vilafranca de Conflent venerava el cap sencer de sant Sulpici. L'abadia de Saint-Austreberte, a Montreuil-sur-Mer, a la diòcesi d'Amiens, no ho considerava, almenys amb relació a tot el cap, ja que afirmaven tenir-ne una part en ric reliquiari daurat.

Argelers

Sant Cosme i sant Damià, coneguts com els Sants Metges tenen una relíquia cadascun a Argelers d'on són patrons. Està situada en els respectius busts. L'església parroquial de Santa Maria del Prat també acull una gota de sang de sant Joan Pau II, pontífex canonitzat el 2014.

Cotlliure

La nota més destacada de la vila de Cotlliure, en aquest àmbit, és l'atribució de ser la població natalícia de sant Vicenç. La seva dubtosa existència històrica no va evitar l'arrelament de la seva devoció i la veneració de les suposades relíquies.

L'hagiografia diu que Vicenç era pescador de Cotlliure quan Dacià, prefecte de l'emperador Dioclecià, va arribar a aquelles terres en plena persecució dels cristians. Vicenç va ser denunciat per cristià, fou arrestat i, posteriorment, conduït davant d'un tribunal.

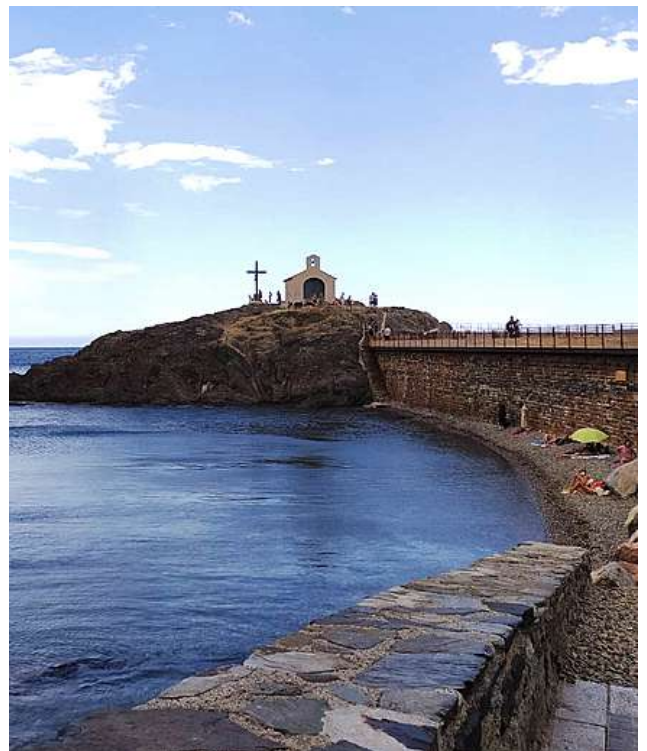
Dacià va intentar que reneguéss de la fe en Crist i mostrés adoració pels déus dels romans, però Vicenç s'hi va negar repetidament. Aleshores va patir diversos martiris fins que va ser cremat viu en una foguera, davant tota la població, en una illa de la platja.

Una petita capella indica el lloc on la tradició situa el martiri, damunt unes roques que antigament estaven enfront de Cotlliure i que ara en formen part per un braç de sorra.

Sant Cosme i sant Damià venerats a Argelers

Les relíquies de sant Vicenç eren a la població fins al 1642 quan van desaparèixer després del setge de les tropes franceses durant la Guerra dels Segadors. Al segle XVIII, des de Roma, es van portar noves relíquies atribuïdes al sant i dipositades en reliquiari. El 16 d'agost en commemoració de la seva arribada, les restes sacres són conduïdes en processó solemne en honor del sant.

Petita capella on la tradició situa el lloc on sant Vicenç de Cotlliure va patir martiri

RELÍQUIES AL TERRITORI

Bibliografia:

Amades, Joan. *Costumari català: el curs de l'any*. Barcelona: Salvat, 1952, v. 3, p. 284.

Amades, Joan. *Costumari català: el curs de l'any*. Barcelona: Salvat, 2001, v. 4, p. 546- 547

Croisset, Juan. *Año cristiano*. Madrid: Viuda de Rodríguez; J. F Farrés i Cia, 1885, v. 2, p. 906-908

Domènec, Antoni V. (1630). *Historia general de los santos y varones ilustres en santidad del Principado de Cataluña*. Girona: Imprenta de Gaspar Garrich Librero, 1620, p. 71-74

Badia i Homs, Joan. "Sant Prats de Molló i la Presta. Santa Justa i Santa Rufina de Prats de Molló" dins *Catalunya romànica*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1992, v. 25, p. 167-168

Giry, François. *Vie des saints*. Bar-le-duc: Imprimerie de Madame Laguerre, 1858, v. 1, p. 531-532

Junyent, Eduard. "Carta-sermó del monjo Garsies de Cuixà a l'abat Oliba" dins *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba*. Barcelona: IEC, 1992, p. 369-386

Montsalvatge, Francesc. *El obispado de Elna*. Olot: Impremta de Ramon Bonet, 1915, t. 4, v. 24, p. 278-285

Ordeig, Ramon. "La documentació del monestir de Cuixà referent a Oliba i als anys del seu abadiat", *Les Cahiers de Saint-Michel de Cuxa*, 40 (2009) pp. 39-51

Ordeig, Ramon. *Cartulari major, dit llibre verd, del monestir de Cuixà*. Vic: EH, 2019, doc. 4.

Réau, Louis. *Iconografia del arte cristiano*. Barcelona: Ediciones del Serbal, 2001, t. 2, v. 4, p. 219

Sureda, Marc. "Un conjunt de relíquies del segle X a Santa maria de Ripoll i a Santa Maria de Girona", *Miscel·lània Litúrgica Catalana*, n. 29, (2021), p. 124-125

Trias, Anna. "Epístola-sermón del monje Garsias de Cuixà", *Anuario de Filologia* (1986) 11-12, p. 43

cases d'Oliba

Una entrada conjunta a set grans monuments
del cor de Catalunya

Monestir de
Sant Joan de les Abadesses

Monestir de
Ripoll

Monestir de
Sant Pere de Casserres

cases
d'Oliba

Catedral de
Sant Pere de Vic

Monestir de
Santa Maria de l'Estany

Basílica de
La Seu de Manresa

Museu Episcopal de Vic

Des del Ripollès pirinenc fins a la conca igualadina, monestirs, canòniques, catedrals i parròquies s'escampen arreu del territori. Claustres, campanars, retaules i tota mena de tresors artístics ens parlen de la nostra història i ens donen moments de pau per al cos i l'ànima.

www.casesdoliba.cat

FA MIG SEGLE DE LA VISITA DEL BRAÇ DE SANT PAU A CATALUNYA

EL BRAÇ DE SANT PAU A CATALUNYA

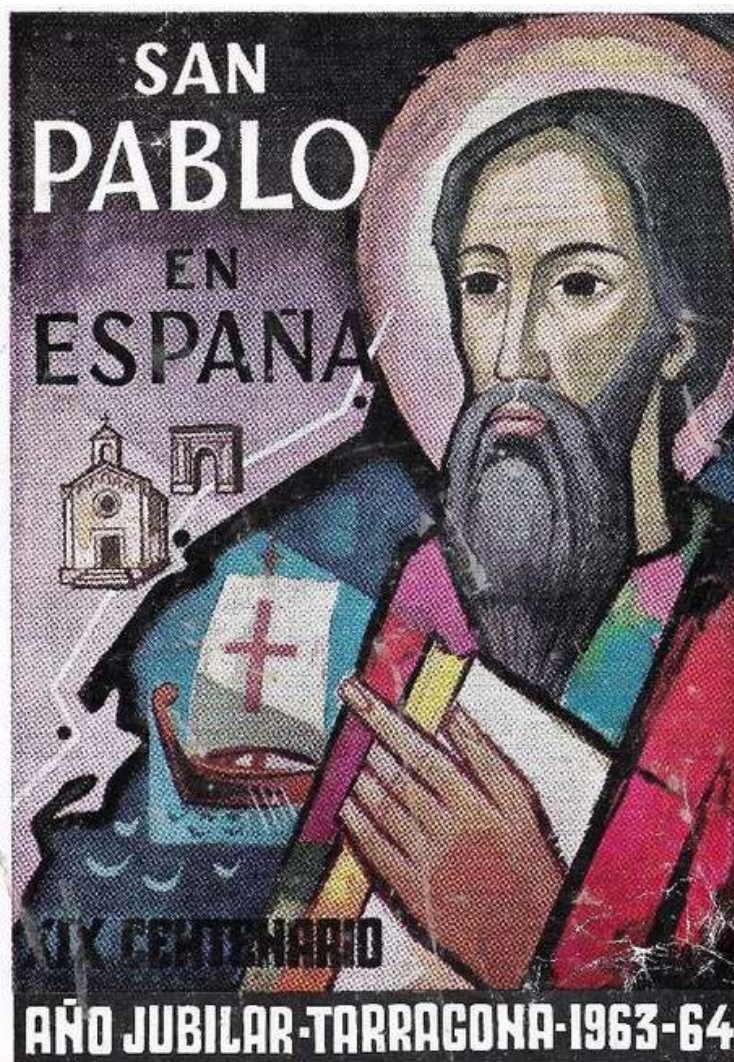
Redacció.- Les relíquies d'un dels braços de sant Pau va ser present durant uns mesos a Catalunya. La figura de l'anomenat apòstol dels gentils va ser cabdal per a la divulgació del cristianisme tot obrint l'acolliment de la nova fe als futurs fidels sense exclusió segons les seves creences. Aquesta obertura posava els fonaments d'una religió universal.

La tasca apostòlica el va dur a diferents indrets de l'imperi romà. Entre aquests destins, malgrat que només quedí constància del seu desig de visitar-lo, hi havia les terres d'Hispania. La tradició ha mantingut, basant-se en documents apòcrifs, que hauria fet estada a la ciutat més important de la zona i època: *Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraco*.

Sant Pau, segons es considerava a partir de referències indirectes, va ser present a Tàrraco l'any 63. Així, en el segle XX es va celebrar l'anomenat Any Jubilar Paulí, en el qual es commemorava el dinovè centenari del suposat viatge. El 25 de gener de 1963, festivitat de la conversió de l'apòstol, es va iniciar un programa d'activitats carregades de pietat popular.

Catedral de Tarragona

Cartell genèric de les celebracions de l'Any Jubilar que recordava la suposada visita de sant Pau a Tarragona

L'efemèride va comptar amb la simbòlica presència de la relíquia del braç del sant que va arribar a Tarragona el 7 de juliol de 1963 on va ser acollida fins al 16 de febrer de 1964. L'hemeroteca del diari *La Vanguardia* permet fer el seguiment de les activitats més rellevants.

Una relíquia insigne

Aquesta important relíquia consisteix en un os del braç de sant Pau resguardat en un reliquiari d'argent. L'Orde de Malta és el dipositori d'aquest preuat tresor i el preserva a l'illa mediterrània de la qual rep el nom. Les autoritats del règim franquista van fer la petició per gaudir-ne temporalment per un llarg període en commemoració de la pretesa estada del sant a la romana Tàrraco.

EL BRAÇ DE SANT PAU A CATALUNYA

Fotograma del NO-DO en un reportatge sobre l'arribada de la relíquia

La gran rebuda

El 9 de maig de 1963 es va anunciar que la relíquia arribaria a Tarragona el 6 de juliol. El creuer *Almirante Cervera*, en una de les seves missions, s'encarregaria del trasllat per mar. El cardenal arquebisbe Benjamín de Arriba y Castro, promotor de la commemoració va aprofitar per comunicar els diferents actes que tindrien ressò internacional.

La programació preveia que el braç fos conduït a diferents ciutats de l'Estat espanyol, com ara Burgos, per l'agost, i Madrid. Per descomptat, el fervor religiós derivat del nacionalcatolicisme posterior a la Guerra Civil amb la mobilització de multituds i el seu adoctrinament.

El 5 de juliol, justament abans de la rebuda de la relíquia, vint-i-cinc prelats de les diòcesis espanyoles feien una jornada de convivència a la Selva del Camp per preparar-se per a les intenses ornades que es presentaven. Entre aquests, hi

havia l'amfitrió i arquebisbe de Tarragona, l'arquebisbe de Barcelona, els bisbes de Vic i la Seu d'Urgell, entre d'altres. Com estava previst, l'endemà, el braç de sant Pau va arribar a la seu metropolitana on el van rebre amb ardor passional. L'arquebisbe de Malta va desembarcar-lo i el va lliurar al seu homòleg tarragoní mentre se li feien els més alts honors militars.

A partir d'aquell moment es va activar el programa de celebracions religioses, amb centre a la catedral de Tarragona i altres temples de les proximitats.

Itinerari per Catalunya

La relíquia de sant Pau va visitar diferents ciutats catalanes, a més d'algunes seus espanyoles. L'11 de desembre va ser a Reus, on s'havien organitzat diversos actes culturals i religiosos.

El 14 de desembre la relíquia va arribar a Figueres, on es van celebrar misses a les esglésies de Sant Pere i de la Immaculada i posteriorment a l'ermita de Sant Pere de la Calçada.

Girona va la parada següent i el reliquiari va ser acompanyat per una caravana de coves que la va custodiar fins a la plaça de la catedral. El cardenal Arriba y Castro, amb una dosi de teatralitat, va pujar els graons de l'escala fins arribar al temple.

Un mes després, l'11 de gener, Barcelona rebia el braç. El monestir de Sant Pau del Camp, considerat un dels temples més antics de la ciutat, prenia especial protagonisme. El cardenal Modrego, en la seva exhortació pastoral, manifestava: "Els barcelonins tindrem l'honor i la felicitat de ser dipositaris del braç de Sant Pau, l'insigne Apòstol de la gent. [...] L'esdeveniment té una importància religiosa que ha d'excitar el vostre fervor i entusiasme, i que vosaltres heu d'aprofitar per assolir del cel per mediació de l'Apòstol, les gràcies espirituals i sobrenaturals, i fins i tot els seus beneficis temporals que amb

EL BRAÇ DE SANT PAU A CATALUNYA

recta intenció si li demaneu, en les pregàries públiques i privades que la presència de la santa Relíquia faci brollar dels vostres cors i dels vostres llavis [...] Singulars són els mèrits de l'Apòstol Sant Pau i molt gran la seva influència en el Cel; demaneu, doncs, per les intencions de la Santa Església, especialment en les hores actuals, per l'èxit del Concili Ecumènic Vaticà II; pels copiosos fruits del devotíssim pelegrinatge del Papa als Llocs Sants on va néixer, va viure, va morir i va

ressuscitar per a la nostra salvació el Redemptor del món; pel retorn de tots els cristians a l'Església de Crist, i perquè tots els homes vegin la llum de la veritat i coneguin l'únic i veritable Déu i el seu enviat Jesucrist". L'inici del mes de febrer ja avançava un pròxim retorn de la relíquia. El dia 16 d'aquest mes, Tarragona va acomiadar-la amb gran solemnitat i dos dies després ja es trobava de nou a Malta. Aquest viatge, al contrari de l'inicial, es va fer en avió.

La relíquia a Sant Pere de Ribes

El dia 25 de gener de 1964, Festa Major de Sant Pau a Sant Pere de Ribes (festivitat de la Conversió de Sant Pau), la relíquia va visitar el poble i va participar a l'acte central de la festa que és l'ofici a l'ermita de Sant Pau. Curiosament, el programa de Festa Major de Sant Pau de 1964 no deia res de la visita; per tant, es devia decidir a l'últim moment.

La presència de tot el seguici festiu format per gegants, cabeçuts, balls de bastons i altres elements de la cultura popular va animar i embolcallar l'activitat religiosa.

Un grup de motoristes, balladors del ball de bastons, van escortar el cotxe del bisbe, que duia el braç, des de la serra del Carç fins a l'ermita, segons es pot llegir al llibre de la Colla Gran, *Ball de bastons a Ribes. Passió, festa i tradició*.

Molts veïns de la població eren presents a la rebuda i alguns ho van fer tot enarborant banderoles votives.

Després de la tradicional "baixada de Sant Pau" amb la qual els participants retornen al nucli urbà, el braç va ser solemnement traslladat a l'Església Nova, on també va rebre gests de veneració.

Com a testimoniatge de la visita, a banda dels enregistraments audiovisuals i les fotografies, es va collar una placa a la façana de l'ermita que encara s'hi pot veure. Sota els símbols de

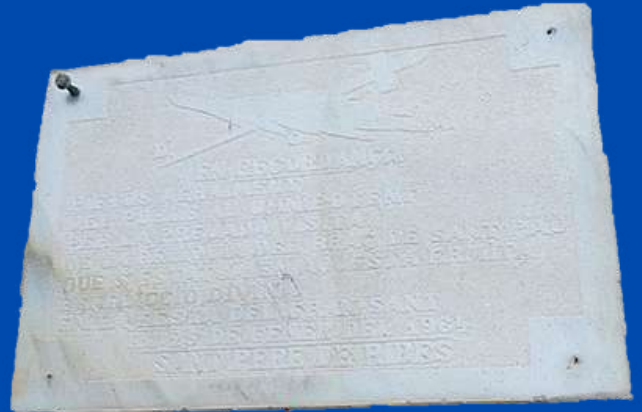

EL BRAÇ DE SANT PAU A CATALUNYA

la palma martirial i l'espasa, atribut propi de sant Pau, es llegeix el següent text:

*En recordança
Pietós agraïment
Del poble a l'Omnipotent
Per la preuada visita
De la relíquia del braç de Sant Pau
que s'estatjà en aquesta ermita
Benedicció divina
En la festa del gran Sant
El 25 de gener del 1964
Sant Pere de Ribes*

També es va afegir una estrofa als goigs, que es canten cada any, aportació de Jaume Gómez i Puig.

En la nostra humil ermita,
triomfal deturà el pas,
la relíquia venerada
amb amor, del vostre Braç:
tot el goig d'aquella festa
no serà mai oblidat. &c

EL BRAÇ DE SANT PAU A CATALUNYA

L'esdeveniment va quedar enregistrat per Josep Mestre (a) *Peret Boter* publicat per la Colla Gran del ball de bastons, en el marc del projecte "La festa major en 8 mm". Les imatges corresponen al mateix dia 25 de gener i mostren el seguici amb tota l'animació folklòrica i la comitiva, amb el bisbe i el braç, quan anaven de l'Ajuntament a l'ermita i posteriorment la sortida d'aquesta capella (cliqueu la imatge per accedir-hi):

Autor de les fotografies de la visita: Jaume Gómez i Puig

(Agraeixo a Anton Ferret la informació, les imatges i els documents que han permès conèixer aquesta presència de la destacada relíquia a terres catalanes)

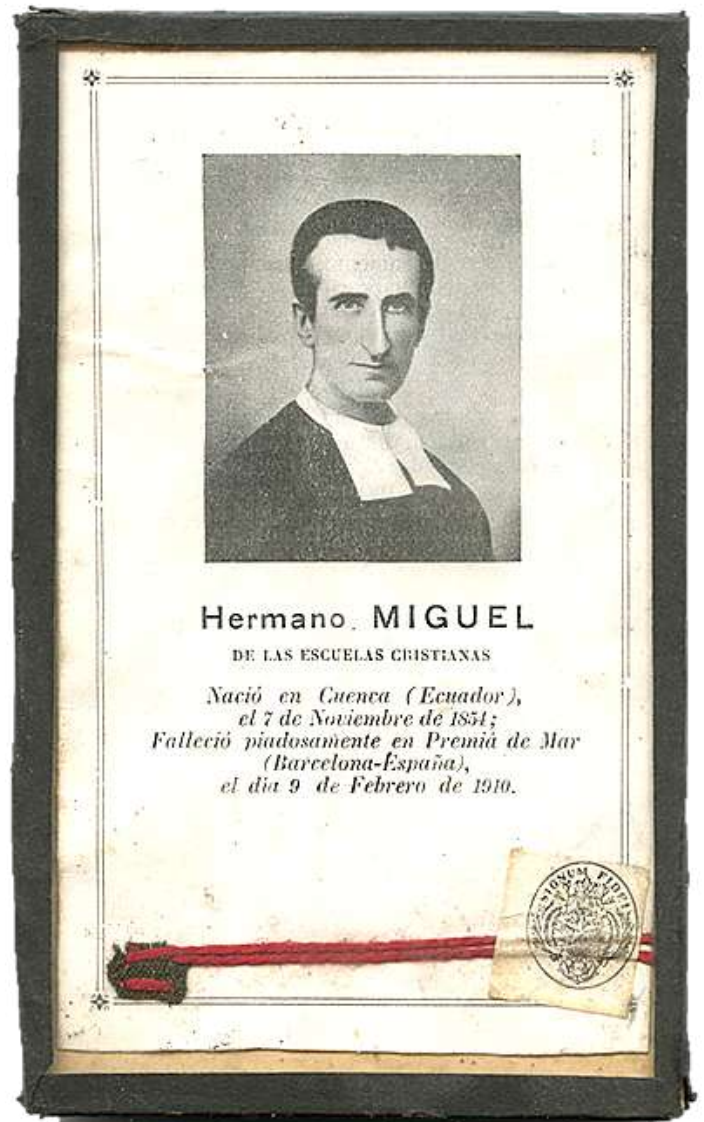

Redacció.- La funció preferent de les relíquies, fins i tot aquelles que estan acollides als més modestos reliquiariis, és facilitar la invocació dels sants pels fidels que en són devots. Les targetes, que solen un contenir la imatge o fotografia del benaurat i un petit retall de roba a l'anvers i una oració al revers, moltes vegades són el format que es té a l'abast.

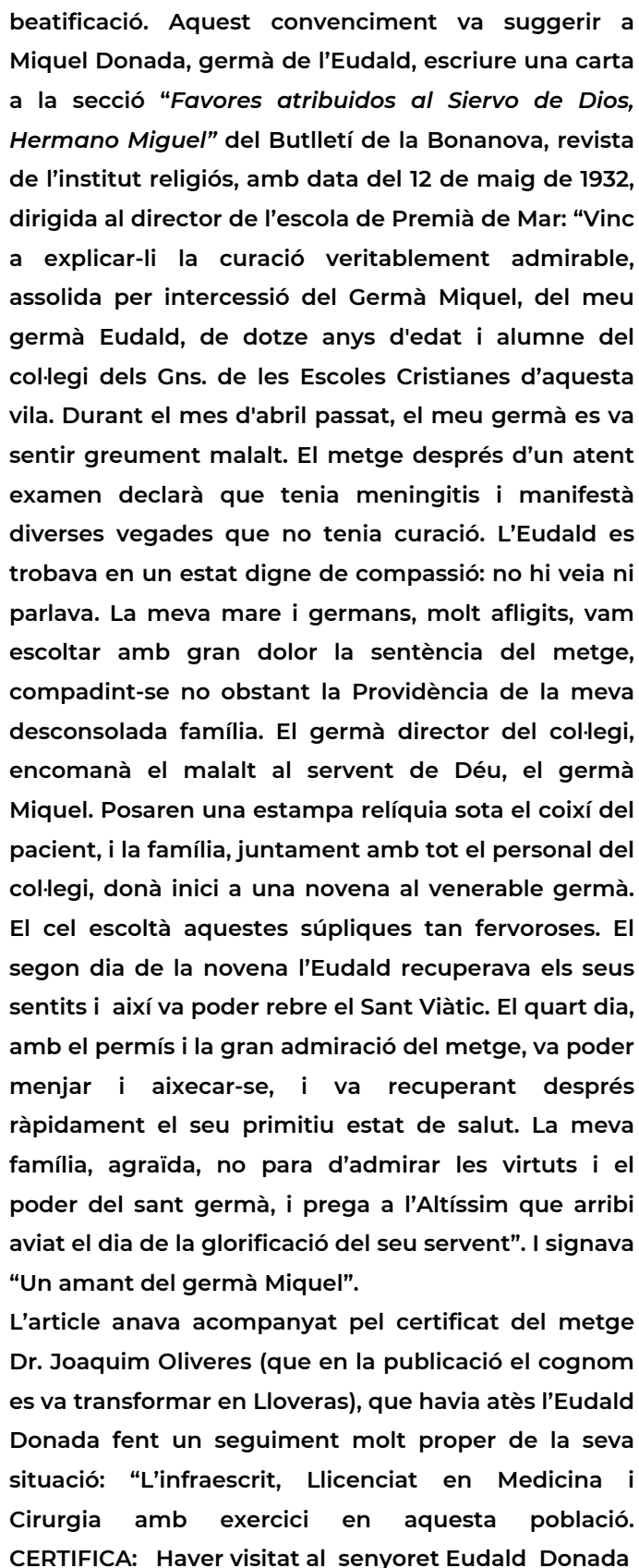
En cas de dificultat, llegir la pregària impresa o pronunciar qualsevol súplica personal pot aconseguir el confort desitjat. Si el resultat és una curació d'una malaltia científicament inexplicable, pot arribar a esdevenir un miracle reconegut per l'Església i, ocasionalment, formar part del procés de canonització del sant.

A Manlleu, l'abril de 1932 va ocórrer un cas que en pot ser un bon exemple. Eudald Donada i Sitjar (1919-2003) va relatar, amb posterioritat, com es va recuperar després d'un terrible diagnòstic mitjançant el prec a qui seria reconegut com a sant Miguel Febres: "A estudi, com els meus germans, vaig anar a escola al Col·legi dels Germans de les Escoles Cristianes. Era mentre estudiava, jo tenia 12 anys, quan vaig patir una meningitis. Recordo que era un dissabte quan vaig sentir un fort mal de cap. El metge va pronosticar que la malaltia no tenia cura i que el millor que podia passar és que em morís. La malaltia evolucionava de la pitjor manera, ja que no parlava, no hi veia i no hi sentia. Fins i tot, em van dir, que ja hi havia un ull que ja se m'assecava. Els *hermanos* de col·legi, dos dels quals em visitaven diàriament, van començar una novena a favor de la meua curació. Sobtadament, em vaig recuperar del meu estat agònic. Recordo que en despertar-me vaig demanar quin dia era, a

la qual cosa em van respondre el dia 14 d'abril. A la qual cosa vaig replicar: així avui és Santa República! El metge va voler comprovar per ell mateix la sorprenent recuperació. Aleshores em va demanar, mostrant-me uns quants dits de la mà, quants dits hi veia. Jo li vaig respondre: dos, i tres d'amagats. La resposta el va sorprendre, però va servir per convèncer-lo de la meua recuperació. Llavors a casa em van comprar una de les meves il·lusions, una pilota de reglament, de les grosses".

Aquest prodigiós guariment es va atribuir a la intervenció del difunt germà de les Escoles Cristianes de La Salle, Miguel Febres Cordero, de qui l'any 1923 s'havia iniciat el procés per reconèixer la seva

Sitjar, de 12 anys d'edat, afectat de meningitis de meningococos que arribà a un alt grau de gravetat, reaccionant d'una manera ràpida quan quedaven molt poques esperances. Estant en l'actualitat totalment restablert i lliure de seqüeles

de la malaltia esmentada. I per a què consti i a petició de l'interessat, expedeixo la present a Manlleu, a 10 de maig de 1932. –Joaquim [Oliveras] Lloveras (sic)".

Eudald Donada va viure fins a l'edat de 84 anys.

(Agraeixo la informació i la documentació facilitada per Toni Donada i Madiroles, fill de l'Eudald)

De l'Equador a Catalunya

Miquel Febres Cordero, dels Germans de les Escoles Cristianes de La Salle (7 de novembre de 1854, Cuenca (Equador) - 9 de febrer de 1910, Premià de Mar (Catalunya)).

Francisco Febres Cordero Muñoz era el fill gran de tres germans d'una família burgesa equatoriana. A causa d'una deformitat als peus, no va caminar sol fins als cinc anys i aquesta discapacitat el va marcar tota la vida.

Les primeres lletres les va aprendre a casa seva, però l'any 1863, amb 9 anys, va ser un dels primers alumnes de l'escola que els Germans de les Escoles Cristianes havien obert al país. Quan va acabar la formació, va prendre la decisió d'incorporar-se a l'Institut religiós fundat per Joan B. de La Salle, tot i que els seus pares desitjaven que fos sacerdot i ja l'havien matriculat al seminari. L'any 1868 va ingressar al noviciat i va prendre l'hàbit amb el nom de germà Miguel; fou el primer llatinoamericà a fer-ho. El 1872 va emetre els primers vots i, deu anys després, la professió perpètua.

Després d'haver acabat el noviciat es va dedicar a la docència, ocupació que va compartir amb la redacció de textos pedagògics de gran prestigi, alguns dels quals van ser adoptats per les autoritats educatives de l'Equador i d'altres estats de Llatinoamèrica. Pels seus coneixements de la llengua francesa, es va ocupar de la traducció de la biografia de l'Institut religiós del qual formava part; aquest fet el va dur a Roma, per assistir a la beatificació de La Salle, i a París, on va gestionar la publicació dels seus textos literaris, de lingüística i de diverses matèries, alguns dels quals van ser publicats a Barcelona. D'entre les seves obres en destaquen *Epítome de la gramática castellana*, *Gramatiquilla infantil*, *Compendio del tratado teórico-práctico de la lengua castellana* i *Lecciones de lengua castellana: curso superior, medio e inferior*. El 1892, en reconeixement de la seva tasca cultural i pedagògica, va formar part de l'Academia Ecuatoriana de la Lengua, que s'ocupava del perfeccionament de la llengua castellana al país sud-americà.

L'any 1907 va ser destinat a París i, posteriorment, a Bèlgica on, a la casa de Lembecq-les-Hal, ensenyava castellà als germans missioners que havien de viatjar a Llatinoamèrica.

Dos anys després, per culpa de la seva delicada salut, es va traslladar al noviciat de Premià de Mar. En aquesta població catalana va viure els fets de la Setmana Tràgica que el van obligar, juntament amb la resta de membres de l'Institut religiós i de novicis, a traslladar-se temporalment a Barcelona. Retornat a Premià, va morir afectat d'una greu pulmonia.

La seva festa se celebra el 9 de febrer. Les restes van ser traslladades a l'Equador després de l'esclat de la Guerra Civil espanyola i van ser rebudes a Quito amb una gran manifestació popular. El papa Pau VI va celebrar-ne la beatificació el 30 d'octubre de 1977 i Joan Pau II, la canonització el 21 d'octubre de 1984.

RELIQUIARIS

URNA DE SANT VALENTÍ DE NAVARCLES

Redacció.- Sant Valentí era venerat al monestir benedictí de Sant Benet de Bages des de l'any de la seva fundació, a mitjan segle X. L'estreta vinculació del sant amb el lloc, ha permès suposar que podria comptar-se amb un culte anterior, potser vinculat a un eremita resident a la zona. La tradició més ferma indica que el noble Salla, fundador del cenobi, hauria obtingut les seves relíquies a Roma on va viatjar per aconseguir el beneplàcit papal en la nova empresa.

El seu cos inicialment estava dipositat a la cripta situada sota l'església conventual. Diferents successos que van afectar el temple van provocar el trasllat de les restes en diferents punts del recinte, especialment arran d'un incendi produït el 1633.

L'any 1700, el rector de Navarcles va sol·licitar una relíquia de sant Valentí a l'abat de Montserrat, de qui depenia la jurisdicció del monestir bagenc. El sant ja comptava amb una llarga devoció a la parròquia, especialment en cas de sequera i en aquesta mateixa època va passar a ser el seu patró i protector.

El 1776, després que fos malmesa a l'incendi ocorregut segle i mig abans, la comunitat benedictina de Sant Benet va resoldre encarregar una nova arqueta per acollir les restes de sant Valentí. La descripció d'aquest reliquiari la redacta Valentí Girbau: "D'estil plateresc, té la fesomia dels ossaris gòtics, acabament a quatre vessants i aquestes mides: 49 cm de llargada, 25 cm d'amplada i 44 cm d'alçada".

L'exclaustració decretada per les autoritats governamentals el 1835 va comportar l'abandonament del monestir i el trasllat de

Cripta de Sant Benet de Bages

l'arqueta a la població de Sant Fruitós, on es va conservar durant dues dècades. El 1854, davant una nova situació política adversa, la van dur a Navarcles. El 1863, deu anys després, Joan Josep Castanyer, bisbe de Vic, va concedir el permís per restituir la veneració pública de les relíquies de sant Valentí. La festivitat del sant, l'any següent, va comptar amb la presència de l'arqueta i la seva col·locació al temple parroquial. El prelat Josep Torras i Bages, el 1908, va ratificar el culte de la feligresia de Navarcles vers el sant a partir de l'antiga devoció que se li mostrava.

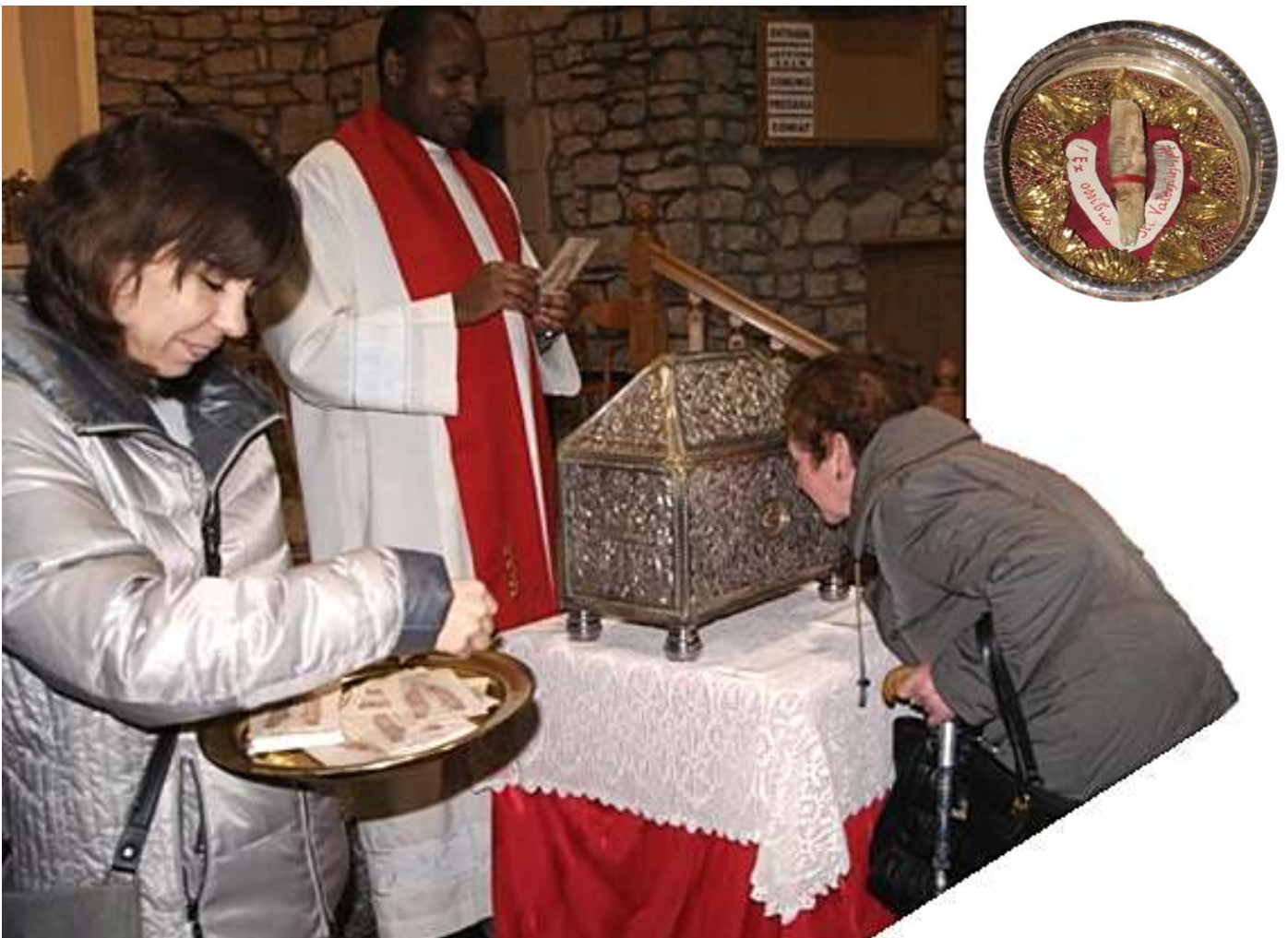
RELIQUIARIS

El darrer episodi de greu perill per a l'arqueta es va produir a l'inici de la darrera Guerra Civil, el 1936. Les relíquies es van dispersar des del balcó de l'Ajuntament de Navarcles, però el reliquiari, tot i rebre desperfectes, es va salvar. Després de conflicte bèl·lic, es va recuperar d'entre les peces que havien tingut destí al Museu Episcopal de Vic. El 14 de febrer de 1944, amb un fragment de les relíquies conservades a la capella del mas de Sant Esteve des de 1776, l'arqueta ja es va mostrar públicament. Des d'aleshores, continent i contingut, són centre de la pietat veïnal.

Bibliografia:

Girbau, Valentí. *Navarcles i les relíquies de sant Valentí*. Navarcles: Ajuntament de Navarcles, 2013, 23 p. (Quaderns de Navarcles n. 20)

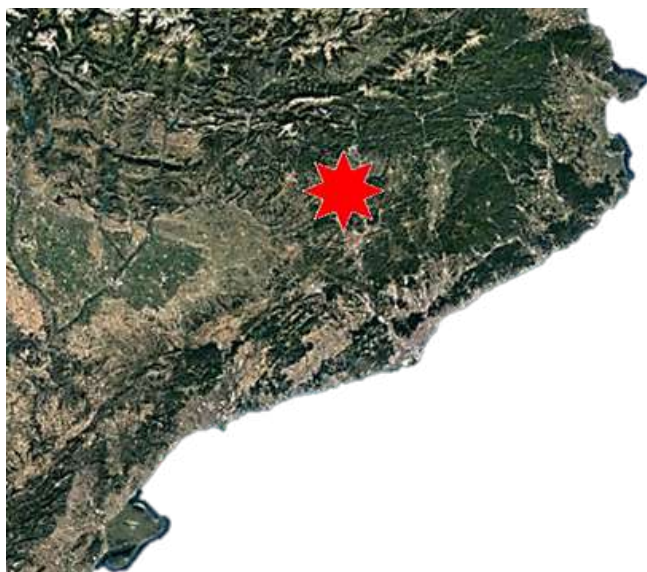
Dels Sants Màrtirs i relíquies d'altres sants a Serrateix

Redacció.- El monestir benedictí de Santa Maria de Serrateix (Viver i Serrateix, al Berguedà) va aplegar, com solia ser habitual en els cenobis a l'edat mitjana, un bon nombre de relíquies de sants. Aquesta preuada possessió representava un gran prestigi per a la comunitat religiosa i una capacitat d'atracció dels devots de l'entorn; disposar aquestes restes per venerar proporcionava una autoritat, gens menyspreable, des del punt de vista simbòlic i també econòmic. La capacitat de decisió que facilitava o reservava la seva visibilitat era un poder molt valorat per a les mentalitats pietoses de segles passats.

La llista que transcriu Andreu Galera en un recent article a la revista *L'Erol: revista cultural del Berguedà*, permet identificar, en gran part, les restes santes venerades al monestir. Segons Galera cal fer una distinció: "Només observar que l'inventari inclou en realitat dues relacions. Una primera, que és l'aixecada aquest dia pel notari [Jeroni] Olzina. I una segona, que és còpia d'una

taula fixada a un dels pilars del temple, tot just davant l'altar major, on restaven registrades els Cossos i les altres relíquies venerades en aquesta església. Aquesta llista és coincident amb la que Josep Maria Badia aporta en el seu estudi sobre el monestir per a l'any 1531, sota la indicació que les caixes i reliquiàries que les contenien eren sobre l'altar major. Contràriament, al seu inventari del 1556, el notari Olzina fa constar que el reliquiari de Sant Urbici era a la sagristia, ubicació que creiem poder aplicar a la resta de caixes i cofres, circumstància que podria obeir a un canvi d'ubicació sota la voluntat de que restessin més preservades".(1)

Andreu Galera (2) va transcriure l'inventari de relíquies que l'any 1556 conservava el centre monàstic de Serrateix i que va encomanar l'abat Bernat Capeller:

- *“Primo dins la segrestia, una caxa de lauto lavorat, escrita e intitulada a part de fora de Sanct Urbici, la qual te dues tancadures ab ses claus. E les dues claus de aquella segons digueren tenen los dits fra Joan Vilar, la huna, e fra Pere Altamis, l'altra. E uberta dita caxa, forentrobades dins aquella les coses següents: primo un saquet de filampna listat de vermel e negre, dins lo qual es la ossa de Sanct Urbici, en la qual ossa ha set canelles, entre grans e xiques, e moltes costelles e altres ossos de la persona. E molts trosos de.lla testa del cap, encara que no aparien tots de una matexa testa, e unes barres inferiors del cap.*
- *Item un coffret de fust ab barretes de ferro dins lo qual es lo següent: Primo una costella de Sanct Maure ab son titol embolicada ab un tros de vellut negre.*
- *Item una costella de Sanct Steva ab son titol.*
- *Item uns quants ossos petits ab un quexal dins un tafata vert ab títol de Sanct Cosme y Sanct Damia.*
- *Item una capseta de vori rodona ab tres dents sense titol.*
- *Item un os ab titol de Sant Galderic dins un tafata vermel.*
- *Item un os ab un troset de pedra ab titol de Sanct Germa dins un tafata vermel.*
- *Item un os del bras dins un paper ab titol de Sanct Feliu.*
- *Item alguns trossos de ossos dins un drap blau y un troset de vestiment ab titol de Sanct Julia.*
- *Item un os ab titol que nos.s pot legir dins un tafata vermel.*
- *Item un troset de fust ab coto dins un paper ab titol que diu: “Adostava a cantado ‘S’”.*
- *Item un os ab titol de Sanct Pons.*
- *Item un os del bras ab titol de Sancta Magdalena.*
- *Item un os dins un drap blau de tela ab titol de la cuxa de Sanct Lorens.*
- *Item un tros de espongia y dos trosos de veste dins un paper ab titol de espongia et veste Ihesus Chriisti. Sta ara e un sendat vermel.*
- *Item un tros de veste ab titol de Sanct Benet dins un paper.*
- *Item dos quexals e una dent dins un tafata blau ab titol de Sanct Iust e Sanct Pastor.*
- *Item tres trosos de ossos sens títol dins un tafata vermel.*
- *Item dos trosos de costella sens títol ab tafata vert.*
- *Item un coffret de vori dins lo qual es lo següent: Primo alguns trosets de ossos dins un tafata sens titol.*
- *Item un troset de pedra dins un paper ab titol “A donde nascio nuestro Senor”.*
- *Item alguns ossets dins un tafata blau ab titol de Sanct Cosme y Sanct Damia.*
- *Item uns ossets dins un tros de vel ab titol de Sanct Feliu.*
- *Item dins un tafata vermel alguns ossets y polvora, y un paper que sta scrit del peu del cenaculo.*
- *Es ver que dins lo paper no y ha res.*
- *Item un coffret de fust daurat ab tancadura sens clau dins lo qual es lo següent: Primo un tros de barra ab dos qexals ab titol de Sanct Victor.*
- *Item un tros de pedra ab titol del sepulchre de Nostra Dona.*
- *Item un tros de pedra ab titol del sepulchre de Ihesus Christi.*
- *Item un tros del presepe on nasqué Ihesus Christi Ihesus Christi ab son titol.*
- *Item un troset de fust dins un paper ab titol de Porta Aurea.*
- *Item dins una ampolleta del vi segons se diu de les bodes de Architiclino ab titol que no.s pot legir.(3)*

- Item dins un tros de tela de la cendra de Sanct Joan ab son titol.
- Item dins una saca blau molts trosos de ossos ab titols mesclats que no.s podien legir.
- Item altra caxa de fust daurada intitulada ab letres daurades “Ossa aliquorum sanctorum” ab dues claus, les quals tenen los dits fra Joan Vilar y fra Pere Altamis, dins la qual hi ha una resta de cap sensera y dos trosos del cap de una altra, e tota la dita caxa es quasi plena de altres ossos de sancts sens titols.
- Item una altra caxa de fust daurada intitulada in parte exteriori ab letres daurades “Victoris, Felicule et Zenonis”, dins la qual es lo seguent: *Primo una testa sensera.*
- Item la dita caxa es mija de ossos. Item dins dita caxa foren trobats uns titols de pergami, lo hu dels quals diu “Hic iacet corpus Sancte Felicule Virginis”.
- L'altre titol diu “Hic iacet corpus Sancti Victoris et alii domino quos nescimus”.
- *Has igitur relliquis confessi sunt prefati venerabilis fratres Benedictus Planes, sacrista, Ioannes Vilar et Petrus Altamis, camerarius, invenisse in sacrestia dicte ecclesie monasterii Sancte Marie de Serratex, quas confessi sunt et recognoverunt se tenere in pura comanda, promittentes deiusde ratione reddere totiensquotiens opus fuerit et requisiti fuerint, tam per dictum reverendum dominus abbatem quam proceres dicte parrochie de Serratex. Et pro inde obligarunt bona et cetera. Contra et cetera. Iurant et cetera. Hic igitur.*
- *Testes sunt venerabiles Ioannes Vila, presbiter, rector Sancti Stephani del Pujol, et Petrus Perer, alies Sanctjust, termini de Serratex.*
- *Et nichilominus recepto et continuato dicto inventario instante et regimenti dicto venerabile fratre Planes fuit copiata et transumpta quedam tabula que affixa est cuidam pilario ante altare maius dicte ecclesie de Serratex, in qua continuata sunt et sumpta ut assertierunt omnes reliquie dicte ecclesie, cuius quidem tabule tenor sequitur sub his verbis: “Honorable senyos e dones, sapian que en aquest sanct lloch per gracia de Nostre Senyor Deu, Ihesu Christ e de la gloriosa Verge Maria, mare sua, son aquestes sanctes relíquies següents: Primerament es aci lo beneyt cors de mossen Sanct Urbici, bisbe he martir. En apres y son los sanctus cossos de mossen Sanct Victor he de Sanct Zenon he de la verge Sancta Felicula.*
- *Axi matex hi ha dels vestiments dels precios cos de Nostre Senyor Ihesu Christ e de la vestidura sua, en la qual no havia costura.*
- *Item hi ha hun sanct cabell de la gloriosa Verge Maria he del seu sanct vestiment.*
- *Item hi ha uns Sancta Espina de la corona de Ihesu Christ he del fust de la Sancta Vera Creu.*
- *Item hi ha de la sponja ab la qual fonch donat fell he vinagre a Ihesu Christ en la sua passio.*
- *Item hi ha del presepe hont Ihesu Christ fonch posat com nasque en la nit de Nadal.*
- *Item hi ha del pa de la cena.*
- *Axi matex hi ha de aquell sanct oli en lo qual Sanct Ioan Evangelista fonch mes.*
- *Item hi ha de aquell sanct vi que Ihesu Christ beney en las nosces de Architch.*
- *Item hi ha una costella y hun os del ballador de l'anca de mossèn Sanct Esteve.*
- *Item hi ha hun os de la cuxa de mossen Sanct Llorenc.*
- *Item hi ha hun tros del test dels cap de mossen Sanct Vicens.*
- *Item hi ha dos dits de la ma de Sanct Pons del qual na en la present yglesia altar.*
- *Item hi ha una dent he de la cendra de mossen Sanct Joan Baptista.*
- *Axi matex hi hes lo peu de mossèn Sanct Marti confessor e bisbe.*
- *Item hi ha les reliquies de mossèn Sanct Jerma he de mossen Sanct Narcis, bisbe, he de mossen Sanct Feliu.*

ELS SANTS MÀRTIRS DE SERRATEIX

- *Item hi ha hun os del brac de madona Sancta Maria Magdalena.*
- *Item hi ha una costella de madona Sancta Eulalia.*
- *Item hi ha un polze de la ma de mossen Sanct Ganderich.*
- *Item hi ha un os de mossen Sanct Tova he del vestiment de mossèn Sanct Julia e de la sua ossa.*
- *Item hi ha un os de la camaa de mossen Sanct Lambert.*
- *Item hi ha moltes altres reliquies, les quals no sabem de quins sancts son per quant no.s troben titolls ni ningun escrit.*
- *Item hi ha una costella de Sant Maure.*
- *Item hi ha de la ossa de mossèn Sanct Cosme y Sanct Damia.*
- *Aquestos son los sancts per don atorgats e donats al present monestir de Sancta Maria de Sarratex, e a honor he reverencia dels gloriosos martirs mossen Sanct Urbici y de Sanct Victor he de Sanct Zenon y de Sanct Felicula, los cossos dels quals ab altres reliquies son dins les cayxes y reliquiaris qui estan sobre lo altar maior de la present yglesia de Serrateix”.*

Santa Maria de Serrateix

L'anàlisi d'aquesta llista del 1556 presenta diverses singularitats que cal remarcar. Curiosament, es deixa clar el desconeixement sobre quins sants calia atribuir determinades relíquies. No és massa habitual que s'expliciti aquesta ignorància; més aviat aquestes restes s'atorgaven a qualsevol sant o santa que fossin previstos al santoral i martirologi local.

D'altra banda, cal agrupar aquelles relíquies associades a personatges del Nou Testament, fins i tot al mateix Jesucrist, que podrien tenir origen a Terra Santa en els diversos pelegrinatges en època medieval; en qualsevol cas, són les més dubtoses de tota la llista.

Les relíquies més notables eren les que han adquirit el nom de sants màrtirs de Serrateix. Es tracta de sant Urbici, sant Víctor, sant Zenó i santa Felícola. De la preeminència de les restes d'aquests sants ja en va donar testimoni Gregorio de Argaiz el 1677: “[...] es uno de los principales relicarios que el Principado

de Cataluña tiene. Desto dà testimonio el posseer los cuerpos de San Urbicio, primer Obispo de Urgel, y Martir. Los de San Zenon, Felicula, y Victor, ò Vidal, Martires todos de la Primitiva Iglesia”.(4) Malgrat les imprecisions d'aquesta descripció, com assignar sant Urbici com el primer bisbe d'Urgell, els quatre sants formaven part de l'essència del monestir, com afirma Josep M. Badia: “Des dels temps fundacionals, el monestir té relíquies dels sants Urbici, Víctor, Zenon i Felícola, martiritzats a prop del monestir, al Roc de Sant Urbici; en el segle XVII, les restes estaven guardades en unes urnes de fusta, recobertes de plata.”(5) La predilecció per aquests quatre sants es va perpetuar en els segles següents, com indica el mateix Badia: “Una altra obra destacada és la renovació de les urnes dels sants màrtirs. Es construïren tres urnes o caixes de fusta daurada. El 1807 es feu la de Sant Urbici i el 1817, les altres dues, que contenen els Sants Víctor, Zenon i Felícola. Avui encara es conserven al nou retaule construït el 2000”.(6)

ELS SANTS MÀRTIRS DE SERRATEIX

La memòria dels quatre sants –especialment de sant Urbici que també era titular del monestir juntament amb la Mare de Déu–, embolcallada en la llegenda, està associada a la fundació del monestir. Jordi Bolós, al Diplomatarium del monestir de Santa Maria de Serrateix, així ho indica: “L’any 941, s’esmenta per primera vegada l’existència d’un cenobi de Santa Maria de Serrateix. Al capdavant de la comunitat monàstica ja hi devia haver un abat: Froilà. S’ha assenyalat la possibilitat que almenys alguns membres d’aquesta comunitat provinguessin del Sobrarb. El fet que el monestir estigués dedicat a la Mare de Déu i a Urbici, home sant que va viure, sovint com a ermità, entre les terres de la Gascunya i del Sobrarb, ha fet pensar en aquest origen”.⁽⁷⁾

Sant Urbici, d’existència més identificable que els altres sants que l’acompanyen. Es creu que va viure al segle VIII i que era d’origen franc, va tornar a la seva ciutat natal i va decidir dedicar-se a la vida contemplativa. La seva abnegada dedicació com eremita a terres del Pirineu aragonès va atribuir-li fama de santedat. La mort li va arribar entorn de l’any 800 a la població de Nocito, a Osca, on s’havia retirat. Les seves relíquies són esmentades al sermó de les relíquies pronunciat pel bisbe Oliba el 1032 en la dedicació de Santa Maria de Ripoll i en la consagració de Sant Esteve de Banyoles, el 1089. Segons Ramon Ordeig, a les dues celebracions, les haurien cedit monjos de Serrateix.⁽⁸⁾

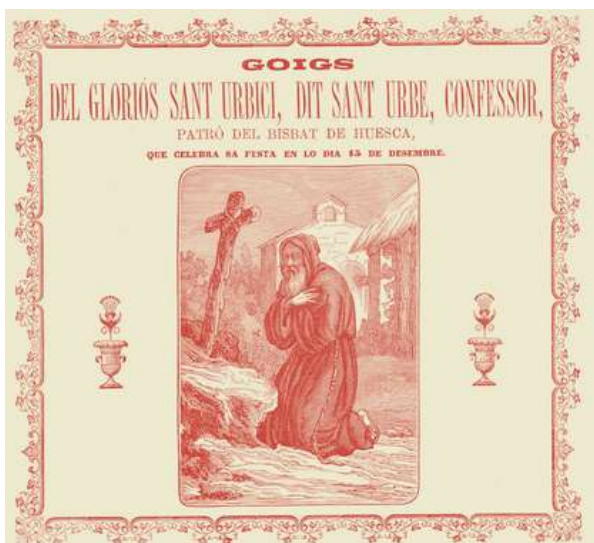

El Roc de Sant Urbici, amb el monestir al fons

A uns metres al sud-est del monestir, hi ha una gran roca isolada al mig dels camps que rep el nom de Roc de Sant Urbici. S’atribueix al lloc on el sant va patir martiri i, en una altra versió, a la seva miraculosa aparició. Eduard Riu aporta diferents lectures de l’associació de l’element petri a sant Urbici sense que se’n pugui establir una relació certa. ⁽⁹⁾

Més incertes són les biografies dels altres sants màrtirs de Serrateix. Sant Víctor, anomenat Vidal o Vital en alguns documents antics, es considerava originari de Roma. Molt més confusa és la procedència de les restes de sant Zenó, que tant s’atribuirien a un bisbe de Reims com de Verona. ⁽¹⁰⁾

Santa Felícola apareix esmentada en les consagracions dels altars de Ripoll i Banyoles, però no n’hi ha més dades que permetin aportar informacions més concretes.⁽¹¹⁾

Notes:

- Galera, Andreu. “Un inventari de les relíquies del monestir de Santa Maria de Serrateix (1556)”, *L’Erol: revista cultural del Berguedà*, 2022, n. 154, p. 19
- Galera, Andreu. “Un inventari de...” [op. cit.] p. 18-19
- Segons Galera, es tractaria d’una ampolla del vi de les noces de Canà, que l’Evangeli segons sant Joan considera el primer miracle atribuït a Jesús.
- Argaiz, Gregorio de. *La perla de Catalunya, historia de Nuestra Señora de Monserrate*. Madrid. Imprenta de Andrés García de la Iglesia, 1677, p. 347
- Badia, Josep M. “Monestir de Santa Maria de Serrateix: de la recuperació a l’esplendor final (segles XVII-XIX)”, *L’Erol: revista cultural del Berguedà*, n. 154, p. 8
- Badia, Josep M. “Monestir de Santa...” [op. cit.] p. 13
- Bolós, Jordi. *Diplomatarium del monestir de Santa Maria de Serrateix (segles X-XV)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2006, p. 11
- Ordeig, Ramon. *Les dotacions de les esglésies de Catalunya (segles IX – XII)*. Vic: EH, 2004, v. 7, p. 192
- Riu, Eduard. “Rocs & sants: dades sobre la cristianització?”, *Acta historica et archaeologica mediaevalia*, 1981, n. 2, p. 165-169
- Ordeig, Ramon. Les dotacions de... [op. cit.], p. 194
- Ordeig, Ramon. Les dotacions de... [op. cit.], p.197

**Goigs dels gloriosos
Màrtirs Sts. URBICI,
Arquebisbe, VICTOR
i ZENON, Soldats i**

**Santa FELICOLA,
Verge, que es veneren
en la Parroquial Església,
antig Monastir de
Santa Maria de SERRATEIX**

En el cel on se gaudeix
puix fruit d'eterna glòria;
Teniu dels devots memòria,
Cossos Sants de Serrateix.

Zenon benaventurat
Sant Urbici i Sant Victor,
Felicola, oh Senyor,
són els vostres vers soldats,
en terra i cel honorats,
a qui Déu molt favoreix:
Teniu dels devots memòria,
Cossos Sants de Serrateix.

Mercès grans de cada dia
del Etern Rei alcanseu,
tot lo que li demanen
vos concedeix sens porfía;
vostre ser i gran valia
amb miracles se coneix:
Teniu dels devots memòria,
Cossos Sants de Serrateix.

Els malaits que heuen curats
en eix món són infinits,
de mancats, cecs i tullits
i demés enfermetats,
l'açot de les tempestats
feu cessar quan apareix:
Teniu dels devots memòria,
Cossos Sants de Serrateix.

Puix del cel teniu tal gràcia
que al malalt que a vos acut
li donen vera salut,
preservant-lo de desgràcia;

vos preguem de que vos plàcia
favorir qui us obeeix:
Teniu dels devots memòria,
Cossos Sants de Serrateix.

Els vostres Cossos Sagrats,
Per vostre major honor,
voigé Déu, l'Etern Senyor,
que a Serrateix traslladats
fossen, on són venerats
i tothom els revereix:
Teniu dels devots memòria,
Cossos Sants de Serrateix.

A tans devots que acudeixen,
amb fe pura i singular,
vostre temple a visitar
molts perdons se concedeixen;
als qui us amen i serveixen
grans favors se concedeix:
Teniu dels devots memòria,
Cossos Sants de Serrateix.

Ditxós Monastir i serra
en la qual sou reservats!
Ditxosa comarca i terra
en la qual son venerats!
tenint-vos per advocats,
humilment vos revereix:
Teniu dels devots memòria,
Cossos Sants de Serrateix.

Puix al cel on se gaudeix
triunfen de gran victòria:
Teniu dels devots memòria,
Cossos Sants de Serrateix.

v. *Lætamini in Domino, et exultate iusti.*

PER ANNUM

r. *Et gloriàmini omnes recti corde.*

v. *Sancit, et iusti in Domino gaudete. Alleluia.*

TEMPORE PASCHALI

r. *Vos elegit Deus in hæreditatem sibi Alleluia.*

OREMUS

Deus qui nos concedis Sanctorum Martyrum tuorum Urbicii, Victoris, Felicolæ, et Zenonis commemorationem colere; da nobis in æterna beatitudine de eorum societate gaudere. Per Christum Dominum nostrum. r. Amen.

Dibuix de Joan Vilanova

Edició patrocinada pels fills d'Urbici Vilanova †, Urbici Vilajosana † i Urbici Selga † Manresa, 1962

Gràfiques Baurill

Clica sobre la imatge per escoltar la melodia d'aquests goigs. Gentilesa d'Els Goigs d'Obaga

FE D'ERRATES

Redacció.- Els reportatges sobre les relíquies de santa Paula Montal i sant Enric d'Ossó, anunciades per aquest número de la revista, els podreu trobar al número 10 (p. 38) i al número 15 (p. 51-52), respectivament.

38

MISCEELÀNIA

RELÍQUIES DE SANTA PAULA MONTAL

Paula Montal i Fornés (11 d'octubre de 1799, Arenys de Mar - 26 de febrer de 1889, Olesa de Montserrat) va néixer al carrer de la Perera, actual carrer Bisbe Català d'Arenys de Mar. Els seus pares eren, ambdós, vidus que es van tornar a casar; el pare, mestre corder, ja tenia quatre fills del primer matrimoni. Paula va ser la gran de cinc fills nascuts de la segona unió.

Quan tenia 10 anys, va quedar orfe de pare. La família es va trobar en una situació molt precària i li va caldre assumir una gran responsabilitat vers els seus germans. Durant un temps, per ajudar a l'economia de la llar, va treballar de puntaire. A partir de 1816 va participar de la vida parroquial: primer va fer de catequista i, posteriorment, va ingressar a les congregacions de Nostra Senyora del Roser i Nostra Senyora dels Dolors. El 1827 va

El 1842, va establir una nova escola a la seva població natalícia des d'on va entrar en contacte amb els Escolapis de Mataró; aquesta congregació era la única que, després de l'exclaustració, exercia funcions educatives. Cinc anys després, hi professava amb el nom de Paula Montal de Sant Josep de Calassanç i la comunitat d'ensenyants es va constituir en institut religiós amb el nom de Filles de Maria Religioses de les Escoles Pies.

El 1847 va ser nomenada superiora del centre de Sabadell i va exercir de mestra de novícies fins al 1859. A partir d'aquell any es va establir al col·legi d'Olesa de Montserrat, on va ser-ne la superiora i on va residir la resta de la seva vida.

Tot i la seva dignitat de fundadora, mai va assumir el càrrec de superiora general de la congregació. Només, durant tres anys, va ser consultora general

51

MISCEELÀNIA

RELÍQUIES DE SANT ENRIC D'OSSÓ, FUNDADOR DE LES TERESIANES

Redacció.- Enric d'Ossó i Cervelló va ser el tercer fill d'una família d'agricultors benestants, nascut el 16 d'octubre de 1840 a Vinebre. Des de la infància que volia ser mestre, però la seva mare pretenia que fos sacerdot, mentre que el seu pare el va dirigir cap a l'ofici de comerciant i botiguer. Després dels primers estudis a la seva població natalícia, va ser enviat a Quinto de Ebro per fer d'aprenent en una botiga d'un familiar. Allí va emmalaltir greument fins al punt que va rebre la primera comunió per viàtic. Quan va recuperar la salut, va anar a Reus per continuar amb l'ofici.

Orfe de mare als 14 anys, va decidir emprendre la vida religiosa sense permís patern. Es va dirigir a Montserrat, on el va localitzar el seu germà i el va

RELIQUIAE
SANCTORUM
IN CATALONIA

N. 10
Gener
Febrer
2022

RELIQUIAE
SANCTORUM
IN CATALONIA

N. 15
Gener
Febrer
2023

BON
ANN
NOU

Capitell de la Nativitat. Claustr romànic de Santa Maria de l'Estany

SECCIONS

LES RELÍQUIES ALS MITJANS DE COMUNICACIÓ I A LES XARXES SOCIALS

Les relíquies de santa Teresina visitaran Catalunya

Catalunya Religió Dg 15/10/2023

Foto: Visita de les relíquies de santa Teresa a l'octany 2016. Joan Arimany

OR | Fa cent-cinquanta anys que santa Teresa de l'Infant Jesús va néixer i en fa cent de la seva beatificació. Aquesta donora de l'Església va morir amb només 24 anys. Ara, amb motiu de les efemèrides esmentades, els Carmelites Descalços de Catalunya, organitzen una gira de les seves relíquies per algunes comunitats teresianes de diferents bisbats catalans, del 16 al 22 d'octubre de 2023.

"SÓN UN ESTÍMUL PER ALS DEVOTS"

Unes visites de les relíquies que afirma el gestor cultural especialitzar en religiositat popular. Joan Arimany, que "són un estímul per als devots", i que apropen la figura dels sants a moltes persones que, possiblement, "mai haurien tingut l'oportunitat d'anar als santuaris d'origen on es troben normalment les relíquies".

Aquestes gires, explica Arimany, són força freqüents ja des de mitjan del segle XIX. En els darrers vint anys, per exemple, les relíquies de santa Teresa del Nen Jesús (sòles o acompanyades de les dels seus pares) ja han estat presents a Catalunya almenys en tres ocasions (2003, 2016 i 2022) i aquesta seria la quarta. "També van ser especialment acompanyades, per les hospitalitats diocesanes de Lourdes, les relíquies de santa Bernadeta el 2019".

ES PRODUÏX UN FET QUE CARGA EL PAPER QUE A L'EDAT MITJANA ES PRODUIA COM A MOSTRA DE VENERACIÓ.

mitjana es produïa com a mostra de veneració: "Les relíquies esdevenen pèl·grims i visiten els fidels a les seves respectives parròquies".

Una devoció a les relíquies dels sants que en ple context d'augment d'analfabetisme religiós "segurament vivia en el context de la religiositat popular". Malauradament, reconeix Arimany, la devoció està immersa en el procés de laïcisme de la societat actual i també ha perdut protagonisme en la litúrgia. Per altra banda, però, tot i que a vegades de forma poc conscient, "moltes manifestacions de cultura popular mantenen les relíquies com a eix vertebrador de les seves activitats", recorda. És el cas, per exemple, de diverses festes majors de ciutats catalanes.

Després de la pandèmia semblava que podien penjar molts actes col·lectius i certs rituals comunitaris al voltant de les relíquies. Arimany explica que hi ha hagut una ràpida recuperació i normalització. "És el cas, en la temàtica que es tracta, de les misses parroquials i de la besada als reliquiis com a model de "veneració", que s'han mantingut".

La gira de les relíquies de santa Teresina visitaran primer la zona de l'arquebisbat de Barcelona, en el moment de les carmelites descalces de Barcelona, Badalona i Tiana, i els convents de frares de Barcelona i Badalona. A Barcelona, al reliquiari de la Santa arribarà al Santuari de la Mare de Déu del Carme de la Diagonal el capvespre del dilluns 16 d'octubre, on rebran la beninguda dels fidels, i haurà una estona de pregària i un petit concert per la coral Am Animes. L'endemà, a les 11 del matí, vetlla de pregària i l'Eucaristia de la 1 del migdia. Tot seguit, les relíquies seguiran al seu pèlerinatge.

A Badalona, hi arribaran el dia 22, a les 6 de la tarda. Després de l'acolliment, hi haurà una vigília de pregària, amb meditació enfront l'espiritualitat de santa Teresina a càrrec de Juli González, de la comunitat, i la celebració de l'Eucaristia presidida pel bisbe auxiliar de Barcelona, Javier Vilanova. Amb aquesta activitat i un pòdcast s'iniciarà el curs pastoral de la comunitat. L'endemà les relíquies continuaran el seu itinerari.

Actes: Espiritualitat, Tradicions, Tarragonense

Santa Teresa de l'Infant Jesús, relíquies de santa, Joan Arimany

Notícies

624 anys de l'arribada a Cardona dels sants Màrtirs Celdoni i Ermenter

El diumenge dia 15 d'octubre la parròquia de Cardona va celebrar els 624 anys de l'arribada dels sants Màrtirs Celdoni i Ermenter.

Una eucaristia presidida per Mn. Carles Pubill, la seva última missa abans de marxar de Cardona per un any, i concelebrada per Mn. Paco Bernabé, que serà l'administrador parroquial durant aquest temps.

Informa: Parròquia de Cardona

EL BISBE
BISBAT
CAPELLANS
ORGANISMES
ARXIU DIOCESÀ
PUBLICACIONS
NOTÍCIES
DOCUMENTACIÓ
SÍNODE
PROJECTES EN CURS
ENTITATS
CALENDARI
PASTORAL 2023-2024

LES RELÍQUIES ALS
MITJANS DE COMUNICACIÓ
I A LES XARXES SOCIALS

FLAMA
AGÈNCIA CRISTIANA DE NOTÍCIES

Portada **Cultura** Drets humans Església al món Església catalana Espiritualitat Vaticà Altres

La seva gira per terres catalanes coincideix amb els 100 anys de la seva beatificació

Les relíquies de Santa Teresa de l'Infant Jesús passaran per Catalunya del 16 al 22 d'octubre

Redacció | 11 d'octubre de 2023

Joan Balateu i Gelada

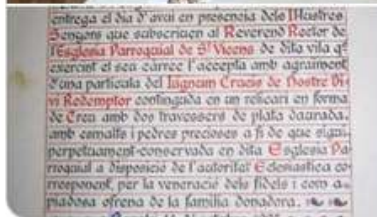
@Balateu

...

Tal dia com avui, de fa 100 anys, la família Cambó-Batlle feia donació a la parròquia i, al poble de Besalú, d'un nou reliquiari de la Veracreu amb una nova relíquia del Lignum-Crucis (1923 - 2023).

#Besalú #Cambó #Veracreu #LignumCrucis #Centenari

@Aj_Besalu @AmicsdeBesalu

8:55 a.m. · 14 d'oct. de 2023 · 363 Visualitzacions

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

Ajuntament ▾
Vilassar Turisme

Serveis i Tràmits ▾

Serveis econòmics - Tributs ▾

Temes ▾

Vilassar de Dalt ▾

Vilassar commemora els 400 anys de l'arribada de les relíquies dels Sants Màrtirs

18/07/2023

Última revisió 19-07-2023 12:47

El cap de setmana del 14 al 16 de juliol, Vilassar es va traslladar al 1623 per reviuir l'arribada de les Relíquies dels Sants Màrtirs al municipi de la mà d'en Salvador Riera que les va portar des de Càller.

Els actes van començar divendres a la tarda amb una cercavila des del barri del Pi amb els gegants i el capgròs Salvador Riera. En tres punts del recorregut es van representar escenes que recreaven l'arribada de les Relíquies. Tot seguit, a l'església, es va fer l'Obertura extraordinària de les Relíquies i el Cant dels Goigs. La nit va acabar amb un sopar a la plaça i la projecció del Retaule dels Sants Màrtirs enregistrat el 1983.

Sants Màrtirs

DIMARTS, 18 DE JULIOL DE 2023

diari
més
DIGITAL

Tarragona
28.93 °
5.544 Km/h

TARRAGONA
REUS
COSTA DAURADA

TARRAGONA REUS CAMP EBRE Penedès ESPORTS ESQUELES OPINIÓ

Tornen les visites guiades sobre els Sants Patrons de l'Espluga de Francolí

Es faran tres sessions, amb places limitades, els dies 24, 25 i 26 de juliol a la tarda

Redacció

16/07/2023 a les 13:12

Després de l'edició de l'any passat, la Parròquia de Sant Miquel i l'Ajuntament de l'Espluga de Francolí repetiran com a prèvia a la Festa Major de sant Abdon i sant Senén la visita guiada a l'església vella sobre l'origen i tradició dels Sants Patrons de la població, vinculada a l'arribada de dues costelles dels màrtirs, durant el segle XIV. Sota el títol *On són les costelles dels Sants Patrons?*, s'oferiran tres sessions guiades per l'església vella, en l'any del centenari de la declaració del temple gòtic com a Monument Històric i Artístic Nacional de l'estat i Bé Cultural d'Interès Nacional de Catalunya.

A diferència de l'estrena del 2022, quan es recuperava la sortida històrica de la imatge amb el seguici tradicional i popular, aquest any s'han programat tres sessions amb places limitades i inscripció prèvia, per evitar aglomeracions i permetre un millor guiatge pel temple. La ruta inclourà la pujada als campanars i la descoberta d'alguns espais amagats del temple, a més del repàs de mites, llegendes i preguntes sense resposta. Serà a les 19 h. i cal reservar plaça (donatiu 5 euros) al 616 620 006.

L'objectiu de l'activitat és donar a conèixer la vessant històrica i tradicional de la Festa Major de sant Abdon i sant Senén, iniciada a partir de la consagració de l'església gòtica el 1365 amb l'arribada de les relíquies dels màrtirs, a l'estil de les grans festivitats del Camp de Tarragona. Fins a la segona meitat del segle XX, els espluguins van celebrar-ho amb la sortida de les relíquies (primer, i fins la seva desaparició) i/o de les imatges dels màrtirs, sempre amb la participació del seguici popular del moment. L'any passat, un grup de joves i músics va fer possible la recuperació d'aquesta històrica tradició, amb l'objectiu de perpetuar-la al futur.

Visita guiada a l'església vella de l'Espluga de Francolí. CÈDICA

CULTURA 26 octubre 2023 2.00 h

Una suau aroma de santedat

- Aquest sant, amb atribucions de dos sants diferents, era venerat per la potestat de posar fi a la sequera

És cosa sabuda que qui va amb un coix al cap d'un any ja coixeja! A sant Feliu li va passar amb el seu company sant Narcís, que de tant veure miracles va acabar protagonitzant-ne uns quants. D'entrada cal aclarir que ens trobem davant dos sants diferents que més d'una llegenda els ha ajuntat per millorar-ne les prestacions: d'una banda, el Feliu diaca nascut a Girona i mort juntament amb sant Narcís, i de l'altra, sant Feliu l'Africà, a qui varen tirar d'un penya-segat amb una pedra lligada al coll i que va estar un temps predicant a Girona.

Aquest sant Feliu que veneren els gironins manté atribucions dels dos, tot i que l'Església sempre ha tingut clar que es tractava de dos personatges diferents. Després del seu martiri va ser enterrat fora muralla i, amb el pas del temps, els gironins en varen perdre el record. Un bon dia, del lloc on estava enterrat, en va sortir una suauíssima aroma cada vegada més penetrant, un perfum que contrastava amb les aromes d'una ciutat medieval. En anar a cercar l'origen de la fragància, es va trobar la tomba on jeia el sant. Se'l va desenterrar i se'l va col·locar a l'altar major de l'església, que des d'aquell moment es va consagrar a la veneració del sant. Malauradament, quan Carlemany va alliberar Girona, va transportar les relíquies del sant a París, a l'abadia de Saint Denis.

SOCIETAT 26 octubre 2023 2.00 h

Els picapedrers tenen quatre patrons

- Els germans Germà, Just, Paulí i Sici, màrtirs gironins, eren fills de la Pera i van ser perseguits per Dioclecià

A dalt el relleu dels quatre sants a la façana de la Casa Barceló, a la plaça del Vi, on els picapedrers, els escultors i pedraires, el 2 de juny, celebren la seva festa patronal. **QUIM PUTG.**

La tradició diu que tots quatre eren fills de la Pera, on són venerats a l'església de Sant Isidor, i van ser martiritzats a Girona en els temps de Dioclecià, al final del segle III. La seva biografia recull que segons el treball dels bol·landistes –deixebles de Jean Bolland, un jesuïta que es va dedicar a la recopilació de totes les dades possibles sobre els sants catòlics i a sobre les compulsava– es dubta de la seva existència real i se'ls fa protagonistes d'una llegenda apòcrifa que s'hauria creat a partir de la història dels Quatre Sants Coronats de Pannònia i els Quatre Sants Coronats de Roma.

Notícies

Celebració de Tots Sants, amb Rosari al cementiri, a Tàrrrega

La Parròquia de Tàrrrega celebrà solemnement la Festivitat de Tots Sant el dimecres dia 1 de novembre, oficiant-se la Missa Major a les dotze del migdia al temple de Santa Maria de l'Alba, presidida pel rector Mn. Josep Maria Vilaseca, amb presència de nombrosos feligresos. Cal dir que al presbiteri hi eren exposades les deu preuades relíquies que es guarden a la parròquia.

En l'homília, Mn. Vilaseca, referint-se a la tradicional celebració, assenyalà: "els quatre passos per ser feliç són: Decisió per ser-ho, uns mitjans correctes, madurar davant els problemes i aprendre a estimar. Tot inspirat en les Benaurances". Tanmateix expressà tota la solidaritat amb aquelles famílies que han perdut un ésser estimat. En el moment de les pregàries es llegiren els cent vint-i-sis noms dels fidels traspassats durant l'any passat. Els cants estigueren a càrrec dels cantaires parroquials *Àngels de l'Alba* acompanyats per l'organista Jesús Balletbó.

Una vegada més es continuà la tradició del res del rosari, que des de fa bastants anys té lloc per la tarda en la diada de Tots Sants, recurrent-se el recinte del cementiri. Començà a la porta principal davant mateix del cenotafi que perpetua el lloc on fou martiritzat el beat Ferran Saperas Aluja. Acabat el rosari es cantà el Credo, seguit de la detallada lectura dels noms dels fidels difunts del passat any, acabant amb el cant dedicat a la patrona Mare de Déu de l'Alba.

El capvespre del dijous 2, Dia dels Fideles Difunts, es feu el res del Rosari, seguint una eucaristia molt participada a la Capella dels Dolors i del Santíssim, oficiada per mossèn Josep M. Vilaseca. També en aquesta es feren les pregàries per tots els difunts, llegint-se novament els noms dels traspassats el darrer any.

Informa: Josep Castellà

Roma, 20 de noviembre de 2023
Instituto Español de Historia Eclesiástica
Via Giulia, 151, 00186, Roma
17.00 horas

El culto a las reliquias y su impacto en la arquitectura y el espacio urbano (1450-1650)

El culto relacionado con importantes y simbólicas reliquias ha tenido consecuencias inmediatas en la arquitectura de los templos que las han acogido y también en el espacio urbano más inmediato a los mismos. De este modo, se ha dado respuesta a ceremonias vinculadas con la veneración y extensión de las reliquias. Las iglesias de peregrinación de época medieval o las capillas-relicario alentadas en el marco de la Contrarreforma, dan buena prueba de la presencia de las reliquias en los templos de toda la Cristiandad, donde actúan como verdaderos medidores de la santidad. La liturgia de la extensión de las reliquias, las procesiones y la necesidad de acoger a numerosos fieles, también se tradujo en la creación de espacios libres en torno a los templos y calles amplias para conducir a la multitud. Las ceremonias romanas se convirtieron, desde muy pronto, en el modelo seguido por otros enclaves de la Cristiandad.

Ponentes: Prof. Sabine Frommel, Ecole Pratique des Hautes Études-PSL: "La reliquia e il suo contesto architettonico"
Prof. Mario Bevilacqua, Università degli Studi di Roma "Sapienza": "Topografia sacra: peregrinazione, ordini religiosi e cartografia romana tra il secolo XVI e i primi anni del XVII"
Prof. Consuelo Lolobrigida, University of Arkansas, Rome: "La basilica di Santa Cruz in Gerusalemme. Spazio e architettura al servizio delle reliquie"
Prof. Grégoire Extermann, Université de Genève: "La décoration esculptée comme intermédiaire entre la reliquia et le temple"
Prof. Felipe Serrano Estrella, Universidad de Jaén: "A imagen de Roma. La catedral de Jaén y el culto al Santo Rescro"

Introduce y modera:
Prof. Massimiliano Ghilardi, Pontificia Università Gregoriana

Duración estimada: 1,30 horas.

RELÍQUIES SÓN NOTÍCIA

El Día de Segovia

SEGOVIA PROVINCIA REGIÓN ESPAÑA MUNDO DEPORTES ORIÓN PUNTO Y APARTE AGENDA GALERIAS

La Granja recibe una reliquia de San Antonio María Claret

05 - miércoles, 8 de noviembre de 2023

Los Misioneros Claretianos entregarán el viernes en la iglesia de Nuestra Señora del Rosario la reliquia del santo, que residió en el Real Sitio en la época de la reina Isabel II

La Iglesia de Nuestra Señora del Rosario, en La Granja de San Ildefonso, recibirá de manera oficial el próximo viernes la reliquia ex corpore (del cuerpo) de San Antonio María Claret, quien hiciera, de esta localidad segoviana su lugar de residencia durante la época de la reina Isabel II de quien llegó a ser confesor, tras el nombramiento recibido en 1857, siendo, por entonces, Arzobispo de Cuba, y al que se le asignó esta parroquia al estar condicionada, por su parte, la aceptación, a no vivir en Palacio.

EL NACIONAL CAT

BARCELONA

Fragments de la Veracru i llet de la Mare de Déu, insòlites relíquies que són a Barcelona

Un dels tresors de l'Associació Antic Gremi de Revenedors 1447 és una sorprenent col·lecció de relíquies

Jordi Palmer

Foto: Montse Giralt
Barcelona, Diumenge, 17 de desembre de 2023, 05:30
Temps de lectura: 3 minuts

L'Associació Antic Gremi de Revenedors 1447, hereva directa de l'històric Gremi de tenders i revenedors de Barcelona, té, com tota institució d'origen medieval, una **vinculació important amb la religió**. De fet, l'entitat va ser fundada el 1447 sota l'advocació de **Sant Miquel Arcàngel** i encara avui en dia l'associació té **capella pròpia a la basílica de Santa Maria del Pi**, un espai que era la seu del Gremi abans que es traslladés a un nou edifici situat a la mateixa plaça del Pi, al cor del Barri Gòtic de Barcelona. Així mateix, entre els tresors d'aquesta més que centenària entitat, s'inclou una sorprenent col·lecció de relíquies que poca gent sap que són a Barcelona.

Cliqueu sobre les notícies i podreu llegir tot el contingut

DIÓCESI DE VALÈNCIA EVANGELIZACIÓN ACTUALIDAD FIESTAS TRANSPARENCIA

26 Oct

El Arzobispo preside la fiesta anual del Santo Cáliz: "Esta preciada reliquia nos recuerda que el tesoro más grande de la Iglesia es la Eucaristía"

En la celebración, en la Catedral, se ha realizado una petición especial por la paz en Tierra Santa

- Durante la misa han sido bendecidas y entregadas réplicas del Santo Cáliz a cuatro parroquias

EL 9 NOU.CAT

Presenten les recerques etnològiques realitzades a Osona, el Lluçanès i el Bages

La musicologia, la religiositat popular o la cultura popular són alguns dels àmbits temàtics que es tractaran a la XI Jornada de presentació de la recerca etnològica a Osona i la Catalunya Central. Tindrà lloc aquest dissabte 11 de novembre al [Museu del Ter](#). S'hi presentaran recerques etnològiques realitzades a Osona, el Lluçanès i al Bages.

Les jornades que anualment se celebren al Museu del Ter abasten principalment la comarca d'Osona, amb la vocació d'aplegar també treballs de recerca realitzats en el conjunt de la Catalunya Central. En aquesta edició s'hi presentaran un total de set comunicacions amb l'etnologia com a element comú.

Una imatge de la comunicació 'Col·lecció profana de relíquies (suposadament) sagrades'; de Joan Arimany

FLAMA
AGÈNCIA CRISTIANA DE NOTÍCIES

Una dotzena d'experts reflexionaran sobre la devoció que ha tingut aquesta santa

Representació catalana en un simposi sobre Santa Madrona a la ciutat de Tessalònica

Redacció | 10 de novembre de 2023

La Mare de Déu de la Mercè, Santa Eulàlia i **Santa Madrona**. Totes tres són patrones de Barcelona, per bé que les dues primeres hagin sigut les que s'han emportat gairebé tot el protagonisme. Santa Madrona, per la seva part, ha estat conduïda històricament per un camí diferent i d'ella, fins i tot, encara se'n debat el seu naixement, raó per la qual se li adjudiquen dos possibles indrets on va poder veure la llum per primera vegada: en una villa romana a la zona de Montjuïc, d'una banda, i la ciutat grega de **Tessalònica**, de l'altra —lloc, aquest últim, que gaudeix, en l'actualitat, de més defensors.

És, de fet, a Tessalònica on tindrà lloc el primer simposi internacional que orbitarà al voltant d'aquesta santa que va ser venerada com a màrtir per diferents confessions cristianes. Serà els pròxims **14 i 15 de novembre** en aquesta ciutat costanera, capital de la regió de Macedònia central, i, entre una dotzena d'historiadors, professors universitaris i teòlegs, hi haurà un nom català, el del folklorista **Joan Arimany Juventeny** (Manlleu, 1966), director de la revista *Reliquiae sanctorum in Catalonia*.

Amb una ponència que portarà el títol de "**El culte de Santa Madrona de Tessalònica al nord-est de la península Ibèrica**", Arimany hi participarà a través de l'aplicació virtual Zoom tot obrint aquest simposi, el dia 14 a les 7:45 hores (tenint en compte l'horari peninsular). El manlleuenc, que ha reconegut a Flama "l'enorme interès que desperta Santa Madrona en aquelles terres", participarà, després de la seva ponència, en un debat sobre la copatrona barcelonina amb **Giannis Epaminondas**, exdirector del Centre Cultural MIET de Tessalònica (Fundació Cultural del Banc Nacional de Grècia), i **Panagiotis Yfantis**, docent de l'Escola Teològica de la Universitat Aristòtil de Tessalònica.

Entre altres entitats universitàries que hi donen suport, aquest simposi rep la col·laboració, per exemple, del **Centre d'Estudis Sant Demetri** i **Gregorios Palamas** és un centre d'investigació i educació de l'Escola de Teologia Social i Cultura Cristiana de l'AUTH.

gencat

Any Rector de Vallfogona

Inici | L'autor | Obra | Agenda | Recursos | Comunicació | Organització

Any Rector de Vallfogona > Comunicació

Comunicació

Recull de premsa | Sala de premsa

El Rector de Vallfogona i la relíquia de Santa Bàrbara. RELIQUIAE SANCTORUM IN CATALONIA N. 19 (octubre-desembre 2023) ↗

RELIQUIAE
SANCTORUM
IN CATALONIA

EL RECTOR DE VALLFOGONA
I LA RELÍQUIA DE
SANTA BÀRBARA

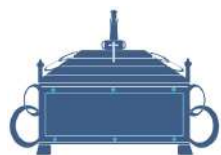
PROPER NÚMERO: 10 DE MARÇ DE 2024

Especial santa Madrona

SUBSCRIPCIÓ GRATUÏTA A:
SUBSCRIPCIÓ REVISTA

Voleu descarregar números anteriors?

**DIRECCIÓ I REDACCIÓ: JOAN ARIMANY I JUVENTENY
AMB LA COL·LABORACIÓ DE JORDI LLABRÉS I SANS**

<http://www.joanarimanyjuventeny.cat/Autoria/>

© 2024 joan arimany juveneny

AGRAÏMENTS:

CNL-OC DE MANLLEU, JOSEP CAPDEVILA, ANTON FERRET, VÍCTOR RODRÍGUEZ, NORA VELA I DANIEL VILARRÚBIAS